

Vliv nedostatečné péče rodičů na vznik sociálně patologických jevů u dětí

Hana Ledvinová

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana LEDVINOVÁ**
Osobní číslo: **H118169**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Vliv nedostatečné péče rodičů na vznik sociálně patologických jevů u dětí**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena

- na funkci rodiny zejména na její úlohu v trávení volného času dětí
- na problémy v rodině, místa krizového centra a dětských domovů v prevenci

Součástí práce bude výzkumné šetření zaměřené na vlivy a příčiny sociálněpatologického chování u dětí.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Kraus, B. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008.

Kraus, B., Poláčková, V. et al. Člověk-výchova-prostředí: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001.

Pávková, J. za kolektiv. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 2002.

Vážanský, M. Základy pedagogiky volného času. Brno: Print-Typia, 2001.

Vodáčková, D. Krizová intervence. Praha: Portál, 2012.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během

práce na tomto textu.

Podpis studenta:

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. František Sýkora

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

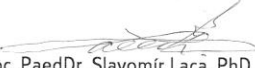
Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.
- V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Hana Ledwinaová

Jméno, příjmení studenta

V Brně *25. 3. 2014*

Hana

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracovních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce s názvem Vliv nedostatečné péče rodičů na vznik sociálně patologických jevů u dětí se věnuje funkci rodiny, zejména její úloze v trávení volného času dětí. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části bylo mou snahou popsat funkci rodiny, školy a vrstevníků z hlediska sociální patologie. Zabývá se také zařízeními pomáhající nefunkčním rodinám a ohroženým dětem. Praktická část tvoří druhou část bakalářské práce. Obsahem je kvantitativní výzkum, který byl realizován metodou dotazníkového šetření u výzkumného vzorku žáků páté a sedmé třídy na ZŠ. Popisuje cíl šetření, uvádí metodu, průzkumu, stanovuje hypotézy a popisuje cílovou skupinu průzkumu. V závěrečné části jsou interpretovány výsledky dotazníkového šetření a verifikace stanovených hypotéz.

Klíčová slova:

Rodiče, rodina, rodinná péče, děti, volný čas, motivace, výchova, prevence, škola, vrstevníci, krizové centrum, dětský domov, zanedbání

ABSTRACT

Bachelor thesis titled „Effect of insufficient parental care on emergence of social pathological phenomena in children” examines the role of family, especially considering the matter of children's free time activities. The thesis is divided into practical and theoretical part. In the theoretical part I aspired to describe the role of family, school and coevals from the standpoint of social pathology. It also deals with institutions that help dysfunctional families and endangered children. The second part of the bachelor thesis is practical. Its content is quantitative research, which was executed in form of surveys given to sample of fifth and seventh grade primary school students. It describes the goal of examination, presents the method of research, states the hypotheses and describes the goal group of research. In the final part, the results of enquiry and verification of given hypotheses are interpreted.

Keywords:

Parents, family, family care, children, free time, motivation, upbringing, prevention, school, coevals, crisis centrum, creche, non-feasance

PODĚKOVÁNÍ

Velmi děkuji panu Mgr. Františku Sýkorovi, za trpělivost a odbornou pomoc při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat zástupkyni ředitele Mgr. Kateřině Jelínkové, která mi umožnila provést malý průzkum na ZŠ Brno Blažkova a mé rodině, především synům a sestře za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytli při zpracování bakalářské práce, které si nesmírně vážím.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 FUNKCE RODINY A VÝCHOVA DĚTÍ	11
1.1 VÝCHOVA DĚTÍ V RODINĚ.....	11
1.2 FUNKČNÍ A DYSFUNKČNÍ RODINA	12
1.3 VÝZNAM VLIVU ŠKOLY A VRSTEVNÍKŮ	14
1.3.1 Škola.....	15
1.3.2 Vrstevníci	16
1.4 ZÁŠKOLÁCTVÍ, POŽÍVÁNÍ ALKOHOLU MLADISTVÝMI.....	19
1.4.1 Záškoláctví	19
1.4.2 Požívání alkoholu mladistvými.....	23
1.5 RODINA A VOLNÝ ČAS	26
2 ZAŘÍZENÍ POMÁHAJÍCÍ NEFUNKČNÍM RODINÁM A OHROŽENÝM DĚTEM	27
2.1 KRIZOVÉ CENTRUM	27
2.1.1 Historie	28
2.1.2 Funkce	31
2.1.3 Denní řád v KC	33
2.1.4 Pedagog volného času v KC	35
2.1.5 Aktivity ve volném čase.....	36
2.2 DĚTSKÉ DOMOVY	38
2.2.1 Funkce dětského domova.....	39
2.2.2 Mimoškolní činnost v DD.....	40
II PRAKTICKÁ ČÁST	43
3 VÝZKUM	44
3.1 PŘÍPRAVA VÝZKUMU	44
3.1.1 Cíl.....	44
3.1.2 Hypotézy	44
3.1.3 Průzkumná metoda.....	45
3.1.4 Vzorek pro výzkum.....	46
3.1.5 Popis vzorku respondentů	47
3.1.6 Průběh výzkumu.....	47
3.2 DOTAZNÍK.....	48
3.3 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ.....	64
ZÁVĚR	67
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	74
SEZNAM PŘÍLOH	75

ÚVOD

Odborníci z oblasti psychologie, sociologie a pedagogiky, kteří se zabývají volným časem, se navzájem shodují v názoru, že je mezi sociálně pozitivním chováním dětí a kvalitou jeho trávení vzájemný vztah. Kvalita a způsob trávení volného času se značně podílí na hledání identity každého jedince ve společnosti. Ten, kdo by měl mladému člověku ukázat a vštípit zdravé návyky a zdravý životní styl je prostředí, které ho obklopuje. Hlavní roli zde hraje rodina, která bývá často přetížená a neplní výchovnou činnost dostatečně. V době, kdy děti nemají žádné povinnosti a rodina jim nevěnuje dostatek času a pozornosti, může dojít ke vzniku rizikového chování.

Cílem této bakalářské práce, která se nazývá „**Vliv nedostatečné péče rodičů na vznik sociálně patologických jevů u dětí**“ jsou v teoretické rovině zvažovány možné příčiny, které mohou v důsledku podpořit vznik nevhodného chování dětí.

Inspirací mi bylo moje zaměstnání, neboť pracuji v zařízení, které poskytuje pomoc ohroženým dětem. Rodiče těchto dětí bývají často „zanepřázdňeni“ svými starostmi. Nemají zájem, chuť ani dostatek času vhodně motivovat děti k aktivnímu a pozitivnímu využití volného času. Děti jsou v důsledku toho zanedbané a nevyrovnané. Dochází u nich k nevhodnému trávení volného času, což může vést k sociálně patologickým jevům.

V první části se věnuji rodině, která představuje nejdůležitější socializační činitel, ale i vlivu školy a vrstevníků. Jednou z velkých rolí zde hraje vztah, pozornost, angažovanost a ochota rodičů podílet se na tvorbě a realizaci volného času dětí a mládeže. Cílem by mělo být vychovat vyrovnanou a zdravou osobnost. Dítě, které vyrůstá v rodině, která mu nedokáže zajistit dostatečnou péči, pozornost, lásku a jistotu, může tuto situaci řešit nevhodným trávením volného času. Děti pak hledají a často nacházejí možnost sebeuspokojení a seberealizace v sociálně závadném prostředí.

Druhá část se zabývá možnostmi, jak dětem a rodičům pomáhají krizová centra a dětské domovy. V Krizovém centru dochází za pomoci odborníků k postupnému řešení „problému“ v rodině. Dětem je zde poskytována vzdělávací a výchovná činnost. Důraz je kladen na volnočasové aktivity, jejichž osvojením se může předcházet nevhodnému chování dětí po návratu do původní rodiny. V případě nefunkční rodiny, kde by i nadále bylo dítě ohroženo, je možnost umístit dítě do dětského domova nebo diagnostického ústavu. I zde je vypracovaný systém volnočasových aktivit, pomocí kterých se děti učí hodnotám, které si nesou do dospělosti.

V Empirické části je obsaženo výzkumné šetření, které bylo provedeno mezi žáky 5. a 7. ročníku na Základní škole a Mateřské škole Blažkova Brno. Zkoumanými faktory bylo subjektivní hodnocení kvality rodinného prostředí dítětem, způsob trávení volného času, typ rodinného soužití a zkušenost s návykovými látkami. Kvantitativní výzkum probíhal formou dotazníkového šetření. Následuje vyhodnocení a z toho vyplývající doporučení pro praxi. Získaná data nám naznačují pohled dětí na jejich rodinu a trávení volného času.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 FUNKCE RODINY A VÝCHOVA DĚTÍ

1.1 Výchova dětí v rodině

Rodina je primární sociální prostředí, do kterého se dítě rodí, prvním prostředím se kterým se setkává a které determinuje jeho život. Přináší si odtud rozhodující vzory, návyky, dochází zde k jeho formování jak pozitivními, tak negativními vlivy. Je místem, kde o dítě pečují rodiče, vychovávají, vzdělávají a chrání ho. Rodina je nenahraditelným a nepostradatelným místem předávání duchovních a materiálních hodnot, jsou zde uspokojovány jeho základní potřeby, tráví tu svůj volný čas, ale především místem, kde si osvojuje sociální chování. *„Rodinné prostředí určuje, jaké schopnosti a dovednosti jsou ceněny a naopak, co je považováno za zbytečné.“*¹ Vztahy mezi členy rodiny jsou naplněny láskou, úctou a přátelstvím, které se projevují při společné činnosti.

Rodinu také můžeme charakterizovat jako *„nositelku kultury“, poskytující základ pravidel a hodnot dané společnosti, vede k orientaci ve světě symbolů, seznamuje s tradicemi, zvyky, mravy, zákony, tabu apod., které se mohou velmi lišit na základě historické, kulturní, etnické či pohlavní odlišnosti. Rodina je též společenstvím času, prostoru a prožitků, je nenahraditelnou školou života.“*²

Rodinu popisuje Pedagogický slovník jako nejstarší společenskou instituci, ve které dochází k formování interpersonálních vztahů, vytváří hodnoty, postoje, emočního klima, jsou zde položeny základy etiky a životního stylu.³ Lze též souhlasit s tvrzením, že *„rodina představuje skupinu osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy.“*⁴ I když v současné době přibývá dětí, *„které se rodí mimo legitimní manželství“*⁵ nebo *„sloučených rodin, které vznikají manželstvím dvou lidí, z nichž aspoň jeden přináší do manželství dítě nebo děti.“*⁶ Nelze na ni nahlížet jako na systém tvořený jen jejich členy, důležité je zaměřit se na

---

¹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: I., Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-2460-956-8 s. 18

² KOVAŘÍK, J., BUBLEOVÁ, V., ŠLESINGEROVÁ, K. *Náhradní rodinná péče v praxi*. 1.vyd. Praha: Portál, 2004, 167 s. ISBN 80-7178-957-7s. 15

³ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8

⁴ GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4 s. 156

⁵ KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*. 1.vyd. Praha: Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3 s. 80

⁶ MÜHLPACHR, P., VAVŘÍK, M., *Sociální patologie*. Brno:IMS, 2010 s. 113

vzájemné vztahy členů rodiny a jejich dynamiku.⁷ Kdy každodenní interakce dávají vznik vzorcům chování, které jsou pro každou rodinu charakteristické a „*utváří celkovou jedinečnou atmosféru rodiny*.“⁸ Podílí se tak na vzniku osobnosti každého jedince. „*Dítě je významným produktem rodiny*.“⁹

1.2 Funkční a dysfunkční rodina

Rodinu lze charakterizovat z hlediska funkcí, které by měla plnit a které ji tak činí nepostradatelnou. Většina autorů rozděluje tyto funkce do čtyř skupin.

- **Biologicko- reprodukční**
Důležitá zvláště pro společnost, dochází k plození potomků z nutnosti zajištění rodu pro budoucí existenci.
- **Ekonomická a zabezpečovací**
Rodina se zařazuje do ekonomického systému společnosti. Současný trh je závislý na spotřebě rodiny. Rodina má povinnost zabezpečit členy po materiální stránce.
- **Emocionální a ochranná**
Umožňuje vyrůstat dítěti v bezpečném a vlídném prostředí, ve kterém je akceptováno a do kterého náleží.
- **Socializační a výchovná**
Podstatným úkolem je dítě prostřednictvím socializace a pomocí rodinné výchovy připravit na život.
- **Místem rekreace, relaxace a zábavy**
Rodina je i místem odpočinku a zábavy. Jmenovaná funkce ukazuje, jak rodina tráví pohromadě svůj volný čas, dovolené. Jakým aktivitám či zájmům se věnují.¹⁰

Vzhledem k povaze této práce jsou důležité zejména poslední tři funkce rodiny. Socializačně – výchovná, emocionální a volnočasová, které spolu úzce souvisí.

---

⁷MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 223s. ISBN 80-0425-236-2

⁸SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. 173 s. ISBN 80-7178-559-8 s. 44

⁹HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: GradaPublishing, 2007. 280 s. ISBN 978-80-247-1168-3 s. 15

¹⁰KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*. 1.vyd. Praha: Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3 s. 81- 83

„Zásadní význam pro vývoj dítěte má fungující rodina, která tvoří předpoklad pro fungování zdravé, vnitřně vyrovnané společnosti.“¹¹Základem jsou spolupracující a spokojení rodiče. Členové takovéto rodiny se navzájem respektují a berou na sebe ohledy. Je místem bezpodmínečného přijímání i dávání. Mezi rodiči je pevná koalice, je zde daná hierarchie odpovědnosti a každý člen rodiny hovoří sám za sebe. Rodina je otevřená novým myšlenkám, komunikace zde probíhá aktivně a živě.¹²Jedinci jsou si vědomi nutnosti spolupráce. „Vnímají potřeby členů rodiny a vyhýbání se negativnímu nálepkování.“¹³ „V komunikaci je hodně humoru.“¹⁴Rodičům záleží na prospěchu dětí. Ve volném čase se věnují dětem, jejichž zájmy jsou pro ně prioritní. „Mezi dětmi a dospělými, kteří naslouchají, se vyvíjejí zdravé vztahy,“¹⁵ dochází k uspokojení, pocitu štěstí a radosti.

Oproti tomu v dysfunkční rodině je soužití manželů – rodičů disharmonické. Rodiče často své konfliktní vztahy přenáší na děti, které jsou do těchto vztahů vtahovány. Přání a potřeby jednotlivých členů rodiny jsou vnímány jako neoprávněné či nepřátelské, jsou otevřeně odmítány. Vyskytují se zde mocenské boje, které mohou vést k rozdělení rodiny na různé tábory. Vytváření spojenectví rodiče s dítětem vůči druhému rodiči se považuje za nevhodné. Role jsou v dysfunkčních rodinách nejasné i rozdělení odpovědnosti v rodině je poněkud neurčité. „Rodina se drží zaběhaných způsobů komunikace, neodvažuje se hledat nové způsoby.“¹⁶ Probíhá zde nedostatečná komunikace. Ta vážne a připomíná spíše monolog, nebo je zde mluvčí, který ovládá situaci. V rodinách se vyskytuje ignorace, dochází ke zlehčování náznaků nespokojenosti či nepohody i neochota pomoci členu rodiny, který se ocitne ve stavu krajní psychické nouze.¹⁷ V rodině nejsou jasně dané kompetence a hranice. Členové rodiny se neřídí dohodnutými pravidly. V takovéto rodině se můžeme setkat s absencí jednoho z rodičů, s neschopností zajistit běžný chod domácnosti, jsou zde rozpory mezi rodiči, přítomný může být i alkoholismus, nevhodné chování matky či otce. Poruchy mohou být způsobeny přílišným

¹¹ PÖTHER, P. *Dítě v ohrožení*. Praha: Nakladatelství G plus G, 1999, 186s. ISBN 80-86103-21-8 s. 33

¹² MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993, 124 s. ISBN 80-901424-7-8 s. 117-121

¹³ MÜHLPACHR, P., VAVŘÍK, M., *Sociální patologie*. Brno: IMS, 2010 s. 119

¹⁴ MÜHLPACHR, P., VAVŘÍK, M., *Sociální patologie*. Brno: IMS, 2010 s. 118

¹⁵ BERNE, P. H., SAVAY, L. M., *Jak nevychovat dítě s pocitem méněcennosti* [z angličtiny přeložila Dostálová, Z.] 1.vyd. Praha: Portál, 1998, 136 s. ISBN 80-7178-192-4 s. 18

¹⁶ MÜHLPACHR, P., VAVŘÍK, M., *Sociální patologie*. Brno: IMS, 2010 s. 118

¹⁷ MÜHLPACHR, P., VAVŘÍK, M., *Sociální patologie*. Brno: IMS, 2010 s. 118

výchovným liberalismem ve výchově, kdy „*rodiče nebudou pokud možno vůbec nijak ovlivňovat dítě ve volbě hodnot a při vytváření představy dobrého života*“¹⁸ nebo neúměrným trestáním. Může jít i o rodiny, ve které je zdánlivě všeho dost. Problémy jsou řešeny obratem ruky prostřednictvím peněz a styků. Záškolákovi se píše falešná omluvenka, když ukradne, nebo něco poškodí, najdou se vždy peníze na zaplacení škody a podplacení policie. Dítě trpící nedostatkem lásky cítí nedůvěru a zklamání, chybí autorita a „*opravdový zájem na osud dítěte.*“¹⁹ „*Rodina je tradičně považována za hlavního činitele, jenž svým selháním dětem umožňuje kriminální chování.*“²⁰

Rodina má na chování jedince značný vliv – jednak na něj působí záměrně výchovou, ale též nezáměrně, neuvědoměle, prostřednictvím každodenního soužití a řešením rodinných problémů. Nezáměrná výchova je velmi důležitý způsob výchovy působení rodiče na dítě. Ze zkušenosti vím, že se rodiče mohou snažit vychovat dítě velmi dobře. Pokud, ale svým jednáním a chováním popírají hodnoty, které vštěpují svým dětem, je výchova bez účinku, případně negativní. Děti pak mohou ztrácet jistotu a důvěru v rodičích tak i k okolí, ve kterém žijí. Je důležité, aby měli rodiče na zřeteli, že prostřednictvím svého chování je ovlivněna a formována osobnost jejich dítěte. Nezáměrná výchova má často silnější vliv než záměrné působení. Tento vliv se dá zdůvodnit tím, že mladý člověk nechce být mentorován a vychováván. Je pro něj důležitý pocit svobody a vlastní aktivity.²¹

1.3 Význam vlivu školy a vrstevníků

Rodina není jediným činitelem, který se podílí na formování a výchově dětské osobnosti. Významným podílem přispívá škola, vrstevníci, osoby blízké dítěti či jiné instituce.

---

¹⁸MOŽNÝ, I., *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2002. 250s. ISBN 80-86429-05-9 s. 133

¹⁹MATOUŠEK, O., *Práce s rizikovou mládeží: projekt LATA a další alternativy vězeňství mládeže*. 1.vyd. Praha: Portál, 1996, 87s. ISBN80-7178-064-2 s. 41

²⁰MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2 s. 37

²¹SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000. 291 s. ISBN 80-7229-042-8

1.3.1 Škola

Škola nikdy nebyla ve skutečnosti jen institucí, ve které se děti jen učí „předmětům“. Učitelé se zde zajímají o morální a osobnostní vývoj a tím přispívají k jejich socializaci. V současné době požadavků na školu přibývá. Edukace ve školách směřuje k tzv. osobnostně rozvíjejícímu modelu výchovy. Je to reakce na kvalitativní změnu světa, se kterou se mění i požadavky na vychovatele. Vlivem globalizace světa se od školy očekává výchova jedinců, kteří budou mít pro odlišnost lidí dostatek smyslu. Podílí se i na výchově k ochotě, kritičnosti a schopnosti samostatného usuzování. Nástupem dítěte do školy slábne vliv některých rodin a roste socializační vliv médií a vrstevníků. Škola stává jediným prostředím, které je schopné garantovat „optimální“ působení na dítě, které je v souladu se zájmy společnosti.²² Tlak na individuální výkon stále roste. To se odráží i na přístupu k žákům, kteří spolu soutěží o to být nejlepšími. Škola by tedy z výše popsaného měla děti vzdělávat a vychovávat ve spolupráci s rodinou. Některé rodiny takovou spolupráci nechtějí, neboť jejich hodnotové preference jsou odlišné. Škola by měla přihlížet k postojům rodičů, ale i k individuálním potřebám žáka. Měla by být chráněným prostředím a zároveň otevřenou institucí, kam může vstupovat okolní svět.²³ Po roce 1989 došlo ve školství k řadě změn. Vznikají nové inovační způsoby edukace, které nejsou zaměřeny pouze na výkon jednotlivce, ale na schopnosti orientovat se, spolupracovat a nalézat vlastní řešení problémů.

Příkladem nám může sloužit např. ZŠ Blažkova 6, Brno – Lesná. V této ZŠ probíhá výuka podle „Školního vzdělávacího programu pro Základní vzdělávání „Škola pro život““. Ve výuce jsou zde využity moderní výukové metody, mezi které patří využívání výpočetní techniky, dramatická výchova, skupinová práce apod. Škola nabízí žákům hodnotné využití volného času prostřednictvím široké nabídky volnočasových aktivit, kterými se snaží vyplnit prázdný čas po vyučování a tím předcházet nežádoucím jevům. Usiluje o partnerství mezi žákem, učitelem, zaměstnanci školy a rodičem. Snaží se o vytvoření příjemného prostředí pro všechny a zlepšení spolupráce s rodiči. Dalším cílem školy je snížení četnosti výskytu rizikových forem chování, např. záškoláctví, šikana, kouření

---

²² MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2 s. 66

²³ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2 s. 67-69

apod. Proto se škola zabývá i prevencí projevů rizikového chování u žáků, věnuje se protidrogové politice a prevenci kriminality. „Prevencí rozumíme veškeré konkrétní aktivity realizované s cílem předejít problémům a následkům spojeným s rizikovými formami chování, případně minimalizovat jejich dopad a zamezit jejich rozšíření.“²⁴

Mezi cíle primární prevence na ZŠ Blažkova patří:

- prevence rizikových jevů a chování dítěte přiměřené jeho věku
- posílení duševní odolnosti vůči negativním zážitkům, vlivům a stresu
- schopnost dělat samostatná rozhodnutí
- schopnost řešit, popř. nalézt pomoc
- podílet se na tvorbě prostředí
- aktivně přijímat zdravý životní styl (životospráva, sportovní a kulturní aktivity)
- děti se učí odpovědnosti za svá rozhodnutí.²⁵

Spolupráce mezi školou a rodinou přispívá ke zlepšení motivace dětí pro učení a výsledky ve škole. Škola je dnes považována za otevřenou instituci, která se snaží a chce spolupracovat s rodiči. Rodiče jsou aktivně zapojováni do školních aktivit, jako jsou např. třídní schůzky, Den otevřených dveří, projekt „Pohádková škola“, který je určen předškolákům a jejich rodičům, školní akademie apod. Společným znakem podporujících opatření je zainteresovaný rodič = velmi vlivný partner při edukaci dětí.

1.3.2 Vrstevníci

Podle Erika Eriksona si dospívající vytváří svou osobní identitu prostřednictvím střetů se svými rodiči, popřípadě s jinými dospělými osobami. Nelze tvrdit, že by se všechny děti musely v období dospívání vnitřně rozejít s rodiči. Dospívání některých dětí probíhá mírně, až nenápadně, u jiných probíhá bouřlivě. Je patrný jistý odstup od rodičů²⁶. „Ve většině

---

²⁴<http://www.zsblazkova.cz/dokumenty.php> - Minimální preventivní program s. 7 [cit. 5. 3. 2014]

²⁵<http://www.zsblazkova.cz/dokumenty.php> - Minimální preventivní program s. 2-13 [cit. 5. 3. 2014]

²⁶ MATOUŠEK, O., *Práce s rizikovou mládeží: projekt LATA a další alternativy vězeňství mládeže*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, 87s. ISBN80-7178-064-2 s. 40

*rodin nepřináší příklon dítěte k vrstevníkům během dospívání rozchod s rodiči ani přetrhání vazeb k původní rodině.*²⁷

Prostředkem sloužícím k hledání vlastního „já“ se stává vrstevnická skupina, která se v období dospívání stává nejvýznamnější referenční skupinou, jejíž vliv zastihuje i vlastní rodinu. V tomto období dospívání je důležitý nejenom vliv kamarádů, ale i kontrola ze strany rodičů. Dnešní děti tráví mnoho času ve formálních skupinách a kolektivních zařízeních (škola, kroužky, zájmové organizace), ale i v neformálních skupinách v místě svého bydliště. Přátelství, která vznikají v období dospívání mezi vrstevníky, mohou být zdrojem opory, ale i zdrojem napětí a úzkostí. Vrstevnická skupina může mít dvě různé role. V prvním případě jsou to vrstevnické skupiny, které spíše potvrzují dospívajícímu rodičovské hodnoty. Ve druhém případě slouží vrstevnická skupina dospívajícímu jako opora, neboť jejich vlastní rodina selhává.²⁸ V rodinách, které jsou slabší, a v nichž probíhá socializace povrchněji (neúplná rodina, deficit kulturních a materiálních hodnot atd.), snadněji získávají vliv média a vrstevnická skupina, které mají zástupnou roli rodiny.²⁹

Je to místo, které dává přiměřenou podporu členům skupiny a vymezuje hranice dovoleného chování. Vrstevnickou skupinu si však nelze představit pouze jako bezproblémové místo. Taková skupina může být stresující nejen pro děti z dysfunkčních rodin, které vyrůstaly bez jasně daných hranic a pravidel, bez zájmu rodičů a byly ohrožené tvrdým způsobem trestání. I pro dítě z fungující rodiny může být vstup do vrstevnické skupiny stresující. Pro děti je důležité, aby obstály v očích vrstevníků. To, co si myslí přátelé je daleko důležitější, než co si myslí rodiče. Obliba ve škole a úspěšnost na školním výletě se stává zřejmým potvrzením sebehodnocení. Chce-li jedinec obstát ve skupině, musí se přizpůsobit standardům, které se ve skupině uplatňují. Pokud mu skupina nevyhovuje, opouští ji a hledá jinou.³⁰ Pro vrstevnické skupiny

---

²⁷MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2 s. 84

²⁸MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2 s. 84

²⁹MOŽNÝ, I., *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2002. 250s. ISBN 80-86429-05-9 s. 145

³⁰NAKONEČNÝ, M., *Sociální psychologie*. 2.vyd.Praha: Academia, 2009. 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9 s. 386

je charakteristická jistá konformita. Členové takové skupiny mají svůj způsob vyjadřování, oblékání, preferují určitý druh hudby, zauímají určitý postoj ke škole, k práci, k rodičům, ale i ke kouření, drogám, alkoholu atd.

Potřeba kladného přijetí vrstevnickou skupinou je větší u dětí přicházejících z nefunkčních rodin. Na tyto děti má potom vůdce party značný vliv, který také využívá. U delikventních skupin může být vstup podmíněn spácháním nějakého trestného činu, který může být v případě potřeby použit k vydírání. Party vznikají z mladých lidí, převážně chlapců, kteří se dobře znají. Je zde na rozdíl od nedelikventní party patrná organizovanost. Členy party provází špatná pověst a jejich činnost svědčí o zájmové chudosti (vysedávání po restauracích, výtržnosti, bezcílné chození ulicemi). Některé skupiny vrstevníků mohou vytvářet vlastní ideologie, které mohou představovat „živnou půdu“ delikventního chování. Jiné vrstevnické skupiny kopírují. Kriminalita party může být způsobena nudou, nebo nedostatkem finančních prostředků na bujarý život diskoték a heren.³¹ Mladí lidé se nudí, neboť trpí nedostatkem jakékoliv činnosti. Jsou nedostatečně vedeni rodiči k efektivnímu využití volného času. Jen část mladých lidí se věnuje sportu nebo jiné společenské činnosti. K náplni volného času je zapotřebí mládež učit a dlouhodobě vychovávat. Nudu prožívají s nelibostí se snahou ji narušit. Taková snaha může vést k aktivitám, které jsou pro společnost nežádoucí.

Literatura rozlišuje dvě skupiny delikventně jednající mládeže.

- Stabilní a integrované skupiny vznikají v prostředí, ve kterém jsou akceptovány delikventní normy i dospělými. Dospělí zde mohou sloužit jako učitelé (např. gangy romských kapsářů)
- Neintegrované a nestabilní skupiny jsou zpravidla vysoce násilnické, vznikají v nestabilním prostředí. Členové zde chtějí ukázat svou sílu, nebojácnost a opozičnictví. Vzbuzují velké obavy veřejnosti. Je pro ně příznačná subkultura násilí, kterým řeší i spory ve skupině. Charakteristické je agresivní chování a nošení zbraní. Pohrdá neagresivními jedinci.

---

³¹ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2 s. 85-88

1.4 Záškoláctví, požívání alkoholu mladistvými

V následující části práce se budu věnovat záškoláctví a požívání alkoholu mladistvými. Jde o častý jev dnešní doby, který můžeme hodnotit jako důsledek nevhodné a nedostatečné výchovy ze strany rodičů.

1.4.1 Záškoláctví

Vliv rodiny na záškoláctví.

Záškoláctví můžeme hodnotit jako asociální poruchu chování u žáků. Jde o absenci ve škole, bez řádné omluvy rodičů či lékaře. Zvláště učitelé na základních školách jsou znepokojeni výskytem žáků, kteří nechodí do školy opakovaně.

Záškoláctvím strádá nejen jedinec, ale i společnost. Důsledkem takového jednání mohou být neuspokojivé studijní výsledky, které přináší horší uplatnění v životě a následně se mohou stát příčinou kriminálního jednání. Rozsah záškoláctví je indikátorem správné funkce vzdělávacího systému.³²

Řada autorů uvádí, že pro první neomluvenou absenci vždy existuje jasný důvod. Důvodem může být snaha vytáhnout se před spolužáky. Vliv party, které nedokáže odolat nebo šikana. Neodhalení pravého důvodu nepřítomnosti rodiči či školou může vést k opětovnému záškoláctví vždy, když bude mít žák pocit, že nemůže daný úkol splnit, nebo bude-li pod vlivem party.³³

Pedagogický slovník definuje záškoláctví jako „jev, kdy se žák úmyslně, bez omluvitelného důvodu a bez vědomí, popř. souhlasu rodičů nezúčastňuje vyučování a zdržuje se mimo domov.“³⁴ Je zde zřejmá souvislost s neúspěšností žáka ve škole.

Nejvýstižnější definice záškoláctví je z mého pohledu „komplex obranného chování, únikového charakteru, cílem je vyhnout se subjektivně neúnosné zátěži, kterou v tomto případě představuje škola.“³⁵

---

³² KYRIACOU, CH., *Řešení výchovných problémů ve škole*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. 152 s. ISBN 80-7178-945-3 s. 44

³³ KYRIACOU, CH., *Řešení výchovných problémů ve škole*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. 152 s. ISBN 80-7178-945-3 s. 51

³⁴ PRŮCA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., *Pedagogický slovník*. 3.vyd. Praha: Portál, 2001. 322 s. ISBN 80-7178-772-8 s. 310

Zásadní rolí zde hraje nedostatečná rodinná péče s nezodpovědným vztahem ke vzdělání. Vliv rodiny tedy patří mezi nejdůležitější faktory, které ovlivňují záškoláctví. Z provedených studií lze vyčíst, že 40% dětí předpokládá, že rodiče o záškoláctví ví. Také dokládá, že rizikovým faktorem především u chlapců je neúplná rodina.³⁶

Rodiny zanedbávající školní přípravu, vytváří podmínky pro záškoláctví. Rodiče by měli motivovat žáka od začátku školního roku. Pravidelnou kontrolou a vhodným vedením můžou rodiče pomáhat při formování dovednosti učit se. Rodiče by se měli o výkon dítěte zajímat trvale, měli by vystupovat kladně, klást přiměřené nároky a pravidelně se informovat o výsledcích ve škole. Je podstatné, aby se sám chtěl učit, dosahoval úspěchu a učení považoval za svoji základní činnost a povinnost.

Nedůvěra, nevhodná kontrola, nedostatek zájmu a pomoci ze strany rodičů spojená s tresty a negativní motivací může vést k záškoláctví. Dítě si vymýšlí nevolnost nebo nemoc, jen aby nemuselo jít do školy. Může se tak stát lenivým, ba dokonce lhostejným. Nebo jde za školu, kde se potkává s podobnými spolužáky a tráví s nimi čas v zahálce a zábavě. Dítě začne dávat po krátké době takové činnosti přednost. Ze strachu před odhalením se stává neurotické. Dojde-li k odhalení skutečného stavu, bývá dítě nepřiměřeně trestáno, místo hledání vhodné cesty, kterou by dítě mohlo překonat nechuť nezájmu o školu. Jen laskavostí a důsledností je možné napravit nesprávné návyky a vrátit tak dítě do školy.³⁷

Jaký výchovný postup mohou volit rodiče záškoláka, píše ve svém článku Záškolák PhDr. Pavla Cimlerová. V článku popisuje základní postupy, které jsou obecně platné a prospěšné z krátkodobého i dlouhodobého hlediska.

- Rodiče mají poskytovat dítěti pomoc a oporu, motivovat ho k návratu do školy.
- Spolupracovat s odborníky a učiteli na odstranění možné příčiny záškoláctví.
- V případě strachu a úzkosti je potřeba dítě ocenit vždy, když projeví snahu překonat překážku.

---

³⁵ VÁGNEROVÁ, M., *Psychologie problémového dítěte školního věku*. Praha: Karolinum, 2001. 170 s. ISBN 80-7184-488-8s.73

³⁶ KYRIACOU, CH., *Řešení výchovných problémů ve škole*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. 152 s. ISBN 80-7178-945-3 s. 50

³⁷ MONATOVÁ, L., *Pedagogika speciální*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 199s. ISBN 80-210-1009-6 s. 136-137

- Učit dítě asertivnímu jednání a žádoucímu způsobu chování.
- Vytvářet emočně stabilní atmosféru, přehodnocování výchovných postupů a cílů v rodině.
- Podívat se na vlastní chování, minimalizovat takové projevy, které může nevědomě napodobovat.
- Společně s dítětem analyzovat jeho chování, u nežádoucího chování s ním nacvičit správné reakce.
- Všimnout si signálů ze strany dítěte, které by mohlo záškoláctví odhalit.
- Přizpůsobit školní nároky schopnostem a možnostem dítěte.
- Vyhledání včasné pomoci u odborníků.³⁸

V případě vědomé podpory zákonného zástupce v zanedbávání školní docházky svěřené osoby se vystavují nebezpečí trestního stíhání podle § 217 trestního zákona - ohrožení mravní výchovy mládeže.

Vliv školy na záškoláctví.

Vstup dítěte do školy tvoří důležitý mezník pro dítě, který představuje změnu ve způsobu života. Škola přináší nové činnosti, které žáka rozvíjí, klade zvyšující se požadavky na pozornost, paměť, vytrvalost a sebeovládání.

Dítě se dostává do role žáka, která mu přináší větší prestiž než role předškoláka. Škola představuje pro dítě nové prostředí, prostřednictvím kterého, dochází k dalšímu socializačnímu rozvoji. Jeho zvládnutím se vytváří dispozice pro vytvoření nových sociálních rolí, které jsou spojeny s určitým statutem. Role žáka představuje vzdání se svého výlučného postavení, podřízení se, přijímání nových povinností a jejich plnění.³⁹ Náročný je také přechod žáka z prvního na druhý stupeň.

Problémy, které se mohou objevit při adaptaci dítěte na školu, většinou plynou z vyrovnávání se s požadavky kázně, pozornosti, plnění úkolů, ze vztahu k pedagogovi, spolužákům a vrstevníkům. Problémovou adaptací na školu je možné pozorovat u dětí, které nechodily do mateřské školky, u jedináčků a dětí, které si málo hrály s druhými dětmi

---

³⁸ <http://www.rodina.cz/scripts/detail.asp?id=1867> [vid. 16. 2. 2014]

³⁹ VÁGNEROVÁ, M., *Úvod do psychologie*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2003. 210 s. ISBN 80-7178-802-3 s. 188

(úzkostní rodiče, nemoc, bydliště).⁴⁰Obdobný problém může nastat u nezralých a nepřipravených dětí. Selhání je způsobeno mnoha faktory. Mezi které můžeme zařadit nesoustředěnost, nemožnost pracovat dostatečně dlouho a intenzivně, brzká unavitelnost. Nechápu některé učivo, nerozumím sdělení učitele a nedokážu adekvátně odpovídat. Nechuť dítěte učit se, může být způsobena i nepochopením role školáka či omezeními vyplývající z této nové role, které nejsou pro dítě motivující. Ale i dítě s mimořádným nadáním se hůře přizpůsobuje školnímu režimu.

Konkrétní příčiny záškoláctví mohou pramenit ze špatného vztahu k učiteli. Role učitele hraje ve vzdělávacím a výchovném procesu významnou úlohu. Učitel představuje zprvu nejdůležitější osobu ve škole, konkuruje i autoritě rodičů a vrstevníků. Vztah ke spolužákům postupně nabývá na významu, stejně tak i solidarita s nimi.⁴¹

Mezi učiteli jsou velké rozdíly. Jeho nezáměr a agresivita mohou vést k šikaně ve třídě. Svým chováním může agresorům „označit“ dítě, které v určitém směru nedostačuje. Dítě není přijato kolektivem a spolužáci se cítí oprávněni takového jedince beztretně napadat. Vyšší riziko sociálního selhání mají žáci špatně prospívající ve škole, s vyšší agresivitou a nízkou úrovní vlivu učitele a školy. Mohou být napojeny na potencionální asociální vlivy (alkohol, drogy, herny, kriminální gangy atp.).⁴²

Záškoláctví může volit dítě, které se ve škole něčeho bojí. Strach písemných prací, zkoušení a vlastního selhání. I některé školní činnosti mohou vyvolat strach a tím spojené záškoláctví. Jde o činnosti pro dítě nesnadné, vyvolávající strach např. přednes, čtení nahlas, tělocvik, přestávka aj.

Zformování a odolnost mladého člověka proti negativním vlivům skupiny tak záleží nejen na rodičích, ale i na vychovatelích.⁴³ Nemałym vlivem se podílí i vrstevníci. Jde o systém vzájemně propojených vztahů.

---

⁴⁰ ČÁP, J., *Psychologie výchova a vyučování*. 1.vyd. Praha: UK, 1993. 415 s. ISBN 80-7066-534-3 s. 138 - 139

⁴¹ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2 s. 77

⁴² MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2 s. 78

⁴³ ČÁP, J., *Psychologie výchova a vyučování*. 1.vyd. Praha: UK, 1993. 415 s. ISBN 80-7066-534-3 s. 286

1.4.2 Požívání alkoholu mladistvými

Alkoholismus tvoří jeden ze základních sociálních, výchovných a ekonomických problémů současnosti. Pití alkoholu je významně vázáno v období dospívání na sociální kontakty. Ve skupině požívá alkohol 80%, s kamarády 15% a o samotě jen 5% jedinců.⁴⁴ „*Spotřeba alkoholu mezi mladými lidmi v ČR je dlouhodobě na relativně vysoké úrovni, což odpovídá i vysoké spotřebě alkoholu mezi dospělou populací.*“⁴⁵

Víno nebo pivo jsou v naší zemi nejen volně dostupné, ale jsou od nepaměti součástí našeho života, dokonce i národní tradicí. Ten, kdo může z vlastní zkušenosti porovnat účinek alkoholu a některých drog, tvrdí, že mezi nimi neexistuje kvalitativní rozdíl. Alkohol ovlivňuje psychické prožívání a jeho požíváním může vzniknout psychická a tělesná závislost.

Můžeme si položit otázku. Proč pijeme alkohol? Jednou z možných odpovědí bude pravděpodobně jeho psychotropní účinek. Jde o látku, která nás zbavuje úzkosti, duševní či tělesné bolesti, nepříjemných pocitů a vzpomínek, pomáhá zapomenout na každodenní problémy, můžeme se stát „odvážnými“. A podobná očekávání mají i děti. Je to především „*potřeba zapomenout na napjatou rodinnou situaci, nevnímat hádky a nadávky rodičů, prožít naprosté uvolnění a odpoutání se od reality, je zvláště u dětí, které vyrůstají v konfliktním a násilném prostředí, bez zájmu rodičů.*“⁴⁶

Účinek drogy nezávisí jen na jejím složení, ale i na očekávání jedince. „*Očekávání mají významný vliv na budoucí spotřebu alkoholu a do značné míry mohou předpovídat vzorce užívání v budoucnu.*“⁴⁷ U rizikového jedince se může dostavit výjimečný zážitek do té doby nepoznané kvality. Jedná se o zážitek, který nemá možnost prožít ve své rodině přirozenou cestou. Nedokáže-li mu rodina či blízké okolí nabídnout lepší zdroje a možnosti kladných citových zážitků, „*je pravděpodobné, že si lehce dostupnou drogu vezme znovu.*“⁴⁸ Opakovaným požíváním, aniž to postřehneme, se postupně vyvine psychická závislost. Dlouhodobým užíváním se organismus jedince stává na droze závislým, není

---

⁴⁴ KASÍKOVÁ, H., VALIŠOVÁ, A., a kol. *Pedagogické otázky současnosti*. Praha: ISV nakladatelství, 1994. 128 s. ISBN 80-85866-05-6 s. 99-100

⁴⁵ LEJČKOVÁ, P., CSÉMY, L., *Pozitivní a negativní očekávání mládeže od konzumace alkoholu*. Adiktologie. 2006, 2. s. 124 ISSN 1213-3841 s. 137

⁴⁶ PÖTHE, P., *Dítě v ohrožení*. Praha: G plus G, 1996. s. 143 ISBN 80-901896-5-2 s. 102

⁴⁷ LEJČKOVÁ, P., CSÉMY, L., *Pozitivní a negativní očekávání mládeže od konzumace alkoholu*. Adiktologie. 2006, 2. s. 124 ISSN 1213-3841 s. 139

⁴⁸ PÖTHE, P., *Dítě v ohrožení*. Praha: G plus G, 1996. s. 143 ISBN 80-901896-5-2 s. 102

schopen bez ní fungovat. „*K formování očekávání dochází ve velmi nízkém věku*“⁴⁹, proto by měla být očekávání součástí preventivních programů již u dětí ve věku 10 let. „*Důraz by měl být kladen především na negativní očekávání, která mohou oddálit konzumaci alkoholu do vyššího věku.*“⁵⁰

V současnosti, díky velké dostupnosti alkoholu, není otázka dostání se dítěte k droze aktuální. „*Rozhodující je, zda se k droze opět vrátí.*“⁵¹ Pro některé děti jde jen o zajímavou zkušenost, pro jiné představuje zklamání spojené s nepříjemnými obtížemi a pocity. Citová prázdnota, nezáměr rodiny a blízkého okolí, absence pozitivních prožitků, lásky a bezpodmínečného přijetí může vést k opětovnému sáhnutí po „něčem dobrém“. Mezi další příčiny můžeme zařadit zvědavost a touhu experimentovat, snahu vyniknout, tlak vrstevníků, vysokou dostupnost a nízké ceny.

Odolat tlakům ze strany vrstevníků je mnohdy obtížnější, než by se mohlo zdát. Každé dítě i mladý člověk touží někam patřit. Tato touha bývá silnější u dětí vyrůstajících v neúplných rodinách. Všeobecně platí, že všechny děti, ať pocházejí z funkční či nefunkční rodiny, mají potřebu definovat samy sebe i jinak než prostřednictvím rodičů. Stávají se členy „party“ (sociální skupiny), která vyznává určité hodnoty, postoje, mívá většinou jednoznačný názor a pro dospívajícího představuje jakousi náhražku doposud nerozvinutých vlastních názorů a postojů. Děti a dospívající si touto cestou zvyšují své nízké sebevědomí a sebedůvěru. Problémem se stává, když tyto postoje a chování ohrožují člena skupiny na zdraví a psychickém vývoji. Pod hrozbou vyloučení jsou členové nuceni sdílet stejné názory a projevy chování. Takový přístup vede k netoleranci a uniformitě. Např. popíjení míchaných alkoholických nápojů mladistvými v parku či hřišti, učni na školách chodí na pivo po „práci“. Kdo odporuje „trhá partu“.⁵² „*Dítě, které si věří a které se dokáže prosadit v kolektivu ostatních, má větší šanci nedat se strhnout negativním příkladem.*“⁵³ Mezi základní mechanismy, které posilují sebevědomí je pochvala. Nevynecháváme ji, ani je nepovažujeme za zbytečnou. Je důležité

---

⁴⁹ LEJČKOVÁ, P., CSÉMY, L., *Pozitivní a negativní očekávání mládeže od konzumace alkoholu*. Adiktologie. 2006, 2. s. 124 ISSN 1213-3841 s. 139

⁵⁰ LEJČKOVÁ, P., CSÉMY, L., *Pozitivní a negativní očekávání mládeže od konzumace alkoholu*. Adiktologie. 2006, 2. s. 124 ISSN 1213-3841 s. 139

⁵¹ PÖTHE, P., *Dítě v ohrožení*. Praha: G plus G, 1996. s. 143 ISBN 80-901896-5-2 s. 103

⁵² PÖTHE, P., *Dítě v ohrožení*. Praha: G plus G, 1996. s. 143 ISBN 80-901896-5-2 s. 101-105

⁵³ PRESL, J., *Drogová závislost: může být ohroženo i vaše dítě?* 2. rozšíř. vyd. Praha: MAXDORF, 1995. s. 88 ISBN 80-85800-25-X s. 74

pochválit i úsilí, které nevede k očekávanému výsledku. Je dobré pomoci dítěti se stanovením reálných cílů, kterých lze opravdu dosáhnout. Důležité je umět vyjádřit pozitivní city k dítěti, bez ohledu na věk. Nebát se ho políbit a obejmout, a tím mu dát najevo svou lásku. Rodiče mají pomoci dítěti vytvořit pevný hodnotový systém, který jim pomůže správně jednat a rozhodovat v zátěžových situacích. Mají se stát pozitivním příkladem v postoji proti alkoholu a jiným drogám, neboť jsou chápáni jako vzory chování. Děti často opakují postoje rodičů k návykovým látkám. Je žádoucí předat dítěti poselství, ve kterém sdělujeme, že jsme v této věci svým pánem a dokážeme zachovat kontrolu. Objeví-li se závislost jako problém v rodině mezi rodiči, není dobré ho tajit a zastírat. Je třeba dětem či dospívajícím vysvětlit, o co jde. Takovým způsobem se dá předejít neadekvátním reakcím, úzkosti a pocitům viny. Podpora pozitivní aktivity dítěte, při které dochází k produktivnímu trávení volného času, je důležitá. „*Zaujetí určitým koníčkem a vazba na prostředí, které je s touto aktivitou spojené, je nejlepší prevencí zneužívání návykových látek.*“⁵⁴ V současné době členství v různých sportovních oddílech, hobby klubech či jiných zájmových aktivitách, stojí nemalé finanční prostředky. Rodiče, kterým se nedostává těchto prostředků, odsouvají tyto zájmy a aktivity stranou. Je třeba si uvědomit, že v těchto skupinách působí pozitivní tlak vrstevníků, prostřednictvím kterého může dítě přijmout zdánlivě neakceptovatelný postoj. Působí jako preventivní programy, do kterých se vyplatí investovat. Podporu pozitivních aktivit může rodič projevit i tím, že dítěti ukáže svůj zájem na úkor svého volného času.⁵⁵ Za starých časů se říkalo, „vštípit ušlechtilé zájmy“. Vštěpování začíná výběrem hračky, výlety, společnou činností, vyprávěním příběhů uchovávaní rodinnou tradici, návštěvy kulturních akcí, komentování filmů a televizních pořadů⁵⁶. Dítě vnímá takový postoj velmi intenzivně.

---

⁵⁴PRESL, J., *Drogová závislost: může být ohroženo i vaše dítě?* 2. rozšíř. vyd. Praha: Maxdorf, 1995. s. 88 ISBN 80-85800-25-X s. 77

⁵⁵ PRESL, J., *Drogová závislost: může být ohroženo i vaše dítě?* 2. rozšíř. vyd. Praha: Maxdorf, 1995. s. 88 ISBN 80-85800-25-X s. 74-78

⁵⁶ MATOUŠEK, O., MATULOVÁ, A., KOPOLDOVÁ, B., HALÍK, T., *Práce s rizikovou mládeží*. Praha: Portál, 1996. s. 88 ISBN 80-7178-064-2 s. 39

1.5 Rodina a volný čas

Je tedy patrné, že rodina, není pouze prostředí, které dítě obklopuje. Je to jakési médium, které se do něho promítá a ovlivňuje ho. Slouží svým dětem jako vzor a to buď pozitivní, nebo negativní. Ty, které neplní svou výchovnou funkci dostatečně, se často vyznačují nezájmem o to, jak jejich dítě tráví svůj volný čas.⁵⁷ „*Stanoviska rodičů jsou často důležitá také při navazování kontaktů dětí s mimorodinnými výchovnými činiteli.*“⁵⁸ Podmínkou kvalitního trávení volného času není maximální investice finančních prostředků do volnočasových aktivit dětí. „*Nejdůležitějším předpokladem úspěšné rodinné výchovy je dobrý společný životní způsob rodičů a dětí.*“⁵⁹ Tedy jakákoliv společná činnost, při které se posilují rodinné vztahy a naplňují citové potřeby. Dochází k přebírání životního stylu a také ke způsobu trávení volného času. Rodina se tedy podílí na hledání životní cesty každého dítěte.

---

⁵⁷ PÁVKOVÁ, J. za kolektiv, *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. 230 s. ISBN 80-7178-569-5 s. 17

⁵⁸ SPOUSTA, V., et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: MU, 1994. s. 183 ISBN 80-210-1007-X s. 109

⁵⁹ SPOUSTA, V., et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: MU, 1994. s. 183 ISBN 80-210-1007-X s. 107

2 ZAŘÍZENÍ POMÁHAJÍCÍ NEFUNKČNÍM RODINÁM A OHROŽENÝM DĚTEM

2.1 Krizové centrum

Krizové centrum pro děti a dospívající (dále jen KC) je zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. KC se řídí § 42 zákona č. 359/1999 Sb. O sociálně- právní ochraně dětí. *„Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytují ochranu a pomoc dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy anebo ocitlo-li se dítě bez péče přiměřené jeho věku(§15), jde-li o dítě tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané nebo o dítě, které se ocitlo prostředí nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva. Ochrana a pomoc takovému dítěti spočívá v uspokojování základních životních potřeb, včetně ubytování, v zajištění zdravotních služeb a v psychologické a jiné obdobné nutné péči.“⁶⁰*

„Dítě se umísťuje v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc:

- a) na základě rozhodnutí soudu, §13a odst. 3 platí obdobně*
- b) na základě žádosti obecního úřadu s rozšířenou působností*
- c) na základě žádosti zákonného zástupce dítěte, nebo*
- d) požádá-li o to dítě“⁶¹*

KC je účelové zařízení sociální péče začleněné do Centra sociálních služeb (dále jen CSS), příspěvková organizace, které je i jeho zřizovatelem. KC nemá právní subjektivitu. Nabývat práv a zasazovat se může jen v rozsahu zmocnění zřizovatele. KC, v jehož čele stojí vedoucí, je řízeno CSS. Používá název Krizové centrum pro děti a dospívající Hapalova 4, 621 00 Brno.

KC se zaměřuje na problematiku dětí se syndromem CAN. Jedná se o syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, u kterého jsou ohrožena lidská práva. Syndrom

---

⁶⁰ Zákon 359/1999 Sb. § 42 odst. 1 <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359#cast4> [cit. 6. 2. 2014]

⁶¹ Zákon 359/1999 Sb. § 42 odst. 2 <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359#cast4> [cit. 6. 2. 2014]

CAN je závažným společenským problémem, jehož podstatou je odmítavý, hrubý a ponižující přístup k dítěti. „Pro identifikaci CAN musí být splněna jedna ze základních podmínek: Příčinná souvislost mezi aktivitou pachatele vůči dítěti a přímými i nepřímými následky této aktivity pro stav a vývoj dítěte nebo jednotlivé oblasti jeho života.“⁶²

Prevence, diagnostika a terapie vyžaduje interdisciplinární přístup, který se opírá o psychologické, lékařské, sociálně a trestně právní aspekty.

Posláním KC je prevence, diagnostika, terapie a odborné posuzování syndromu CAN. V souladu s tímto posláním spolupracuje KC s dalšími státními a nestátními subjekty a vyvíjí další aktivity.

Cílem prevence je zabránění zanedbávání, týrání, zneužívání dítěte a jeho opakování. Diagnostika vede k rozpoznávání příčin potíží dítěte rodinného případně i jiného systému. Terapie a sociální rehabilitace dítěte je směřována ke zmírnění důsledků syndromu CAN a ke změně vztahu v rodině případně jiného systému, který umožňoval jeho vznik. KC využívá odborné pomoci jiných specializovaných pracovišť, která vypracovávají odborné posudky a stanoviska k jednotlivým případům. Na žádost orgánů činných v trestním řízení se KC účastní vyšetřování dětí z odborného hlediska.

KC spolupracuje při řešení jednotlivých případů z řady orgánů státní správy, především s Orgánem sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), školskými a zdravotnickými zařízeními, telefonickými krizovými linkami (např. Modrá linka), domovy pro matky s dětmi, azylovými domy, orgány činnými v trestním řízení, institucemi v oblasti sociální prevence a dalšími státními a nestátními subjekty činnými v sociálně-právní ochraně dětí.

2.1.1 Historie

Stanice pečovatelské služby pro děti byla založena v roce 1990 Kongregací Dcer Panny Marie Pomocnice a stala se předchůdkyní KC.

Dcery Panny Marie Pomocnice navazují na učení Dona Bosca, který se ve své pedagogické metodě opíral o náboženství, laskavost a rozum. Don Bosco se věnoval pomoci nejchudším chlapcům, kteří přicházeli za prací do města Turín. Chlapci byli většinou ještě dětmi,

---

⁶²http://www.phil.muni.cz/~hump/psychoterapie/deti/Papers/CAN_Fiserova.pdf [cit. 6. 2. 2014]

kteřé byly ubytovanými ve velmi nuzných podnájmech a zaměstnání v podmínkách které, umožňovaly jejich vykořisťování bez možnosti zastání. V té době ještě nebyla zařízení, ve kterých by chlapani mohli trávit volný čas, a proto mnozí z nich končili ve vězení.

Reakcí na tento ožehavý problém byla činnost Dona Bosca. Založil oratoř, obklopil se podobně smýšlejícími kněžými a laiky a později ze svých chlapanů vytvořil Společnost svatého Františka Seleského (inspirován vlídným švýcarským světce z přelomu 16. a 17. stol.), která se dnes nazývá Kongregací Dona Bosca.

V roce 1872 společně s Marií Dominikou Mazzarellovou založil Kongregaci Dcer Panny Marie Pomocnice s obdobným výchovným posláním pro dívky.

V 80. letech 20. století pan kardinál ThDr. Štěpán Trochta projevil ochotu založit diecézní kongregaci, ve které by mohly zájemkyně o Dcery pracovat a žít. Povolení od hlavní představené z Říma bylo pro dívky do 30 let. 8. prosince složily své sliby tři sestry. Skupina dívek se rozrůstala. Sestry se snažily žít salesiánským životem, na veřejnosti ovšem vystupovaly jako normálně zaměstnané ženy. Po pádu komunismu se začaly sdružovat v komunitách a oblékat do hábitu. Kandidátky byly a jsou posílány na počáteční formaci do Itálie.

Zakladatelka a první vedoucí Stanice pečovatelské služby v Brně Marie Kotvrdoá vzpomíná v kronice.

Po sametové revoluci a pádu komunismu, kdy došlo ke změně poměrů v České republice, nastala situace, kdy mohly řeholní sestry oficiálně působit. V tento moment se začaly sestry zamýšlet nad problematikou, které by se mohly dále plně věnovat. Zamýšlely se nad problematikou, která je potřebná právě v této době, jak pomoci těm nejpotřebnějším. Dohodly se, že zajdou na tehdejší Národní výbor Žerotínovo náměstí na odbor Oddělení péče o dítě. Na tomto oddělení je přivítala JUDr. Skořepová, která byla velice vstřícná a otevřená různým možnostem. Nakonec se všichni zúčastnění začali přiklánět k možnosti zřídit Stanici pečovatelské služby pro děti, která byla doposud jen v Praze a Olomouci. Jednalo by se o zařízení, ve kterém by děti byli jen po dobu nezbytně nutnou, tedy po dobu, než se upraví situace v rodině. Sestry se zajely podívat do podobného zařízení v Olomouci, ve kterém získaly podrobné informace o chodu stanice.

Žádost o povolení k otevření takového zařízení byla podána 24. června 1990 na Městský úřad Brno II. na domeček, který před tím zakoupila a za pomoci dobrovolníků opravila

a rozšířila, byla sestra salesiánka Dagmar Vedrová. Dům sestry Dagmar byl v Brně Komíně na ulici Hlavní 11.

Na opravený dům se byl podívat tehdejší ředitel Městského úřadu sociálních služeb JUDr. Válek, JUDr. Skořepová a paní Hradečná. S domečkem byli všichni zúčastnění velmi spokojeni a přislíbili stavební a finanční patronát nad budoucí stanicí. Také byla dohodnuta spolupráce s Městským ústavem sociálních služeb. O žádostech o umístění dětí rozhodoval Úřad města Brna, Odbor sociálních věcí – Malinovského náměstí 3. Cílem stanice bylo nahradit dětem, které nemohly být z jakýchkoliv důvodů doma, rodinné prostředí. Poslední slovo měla generální představená FMA matka Marinella Costagno.

Oficiálně byla Stanice pečovatelské služby otevřena 20. prosince 1990. Na zahájení provozu stanice byli mezi pozvanými ředitel JUDr. Válek, JUDr. Skořepová, paní Hradečná, ale také biskup Vojtěch Cirkle. Otec biskup se modlil za děti, které zde budou ubytovány i za sestry a další osoby, které se budou o ně starat. Na závěr dům vysvětil.

Vedoucí stanice se stala sestra Marie Kotvrdová. Domeček měl kapacitu 9 lůžek. Přijímaly se děti ve věku od 2,5 – 14 let. S výchovou chlapců pomáhali i salesiáni, kteří měli možnost jezdit s nimi na letní tábory. „*Služba byla nepřetržitá, sestrám salesiánkám pomáhal i laické pracovnice. Spolupráce s nimi byla velmi dobrá.*“⁶³ V roce 1996 sestry z kongregace Dcer P.M.P. již ve stanici nemohly pracovat a ukončily spolupráci s MÚSS. Stanice pečovatelské služby se přestěhovala do Brna – Židenic na ulici Sejkorova 11. Zde došlo k rozšíření služby o pomoc pro mládež do 16 let. Pečující tým se rozrostl o vychovatelku a přibýlo jedno lůžko.

Dne 25. 9. 2000 bylo otevřeno Středisko sociální pomoci dětem na základě zákona o sociální ochraně dítěte (dále jen SSPD). SSPD vzniklo rozšířením Stanice pečovatelské služby a nabízela služby dětem v rozmezí 2,5 – 18 let. Součástí SSPD bylo Krizové centrum

a Stanice pečovatelské služby pro děti.

Dne 2. 1. 2008 došlo ke změně názvu zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na Krizové centrum pro děti a dospívající. Klienty jsou děti a dospívající ve věku 0 – 18 let.

---

⁶³ Kronika KC č. 1 + vzpomínky vychovatelky Věry Fialové

„Nelze přijmout dítě, které je těžce fyzicky a mentálně postižené vyžadující speciální zdravotní péči. Také se nepřijímají děti a mládež závislí na návykových látkách.“⁶⁴

2.1.2 Funkce

Krizové centrum se skládá ze dvou částí, které spolu úzce spolupracují a plynule na sebe navazují. Jedná se o ambulantní oddělení a lůžkovou část stanice.

V ambulantní části stanice se nachází dvě sociální pracovnice a dva psychologové. V lůžkové části zařízení se o ubytované děti starají pedagog volného času, zdravotní asistent a pečovatelky.

Psycholog – „v odborném slova smyslu je člověk, který se věnuje psychologii buďto jako psychoterapeut, klinický psycholog, anebo jako badatel v jednom z oborů psychologie. V širším kontextu může být slovo psycholog použito i pro člověka, který zná nebo dovede poznat myšlení či povahu lidí. Cílem nejsou osobnostní změny ani vyléčení, ale překonání a odstranění akutních obtíží.“⁶⁵

Psycholog KC – jeho úkolem je podpora a pomoc dětem a dospívajícím v ambulantní i lůžkové části KC, kteří se ocitli v tíživé životní situaci, kterou nedokážou sami řešit. Je prostředníkem mezi dítětem a rodičem v případech, kdy vážne komunikace. Pomáhá řešit rodinnou situaci pomocí rodinné terapie.

Sociální pracovník – „vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace.“⁶⁶

Sociální pracovník KC – poskytuje sociální poradenství, informace přispívající příznivému řešení obtížných situací rodin. Je v kontaktu s pracovníky OSPOD a vede agendu dětí.

---

⁶⁴Standardy KC, Brno: Krizové centrum, 2014

⁶⁵<http://cs.wikipedia.org/wiki/Psycholog> [cit. 2. 3. 2014]

⁶⁶http://www.rarosp.cz/docs/rarosp_kotoucova.pdf [cit. 2. 3. 2014]

Pedagog volného času – „je kvalifikovaný pracovník provádějící výchovně vzdělávací, organizační a konzultační činnost v oblasti využití času dětí a mládeže ve výchovných zařízeních různého typu.“⁶⁷

Pedagog volného času KC – úkolem je výchova a vzdělávání, kontaktuje školu a třídního učitele, spolupracuje s pedagogicko-psychologickou poradnou, připravuje individuální vzdělávací plán, také připravuje plán výchovné činnosti týdenní a měsíční, je hlavním činitelem při vytváření volnočasových aktivit, sleduje chování a vývoj dětí, písemně je hodnotí a snaží se děti neustále motivovat.

„Zdravotnický asistent je střední odborný zdravotnický pracovník. Poskytuje základní a specializovanou ošetrovatelskou péči v rámci ošetrovatelského procesu, podílí se na získávání informací nutných k určení ošetrovatelských diagnóz, v míře určené všeobecnou sestrou plní ošetrovatelský plán a provádí ošetrovatelské výkony.“⁶⁸

Zdravotnický asistent KC – vede zdravotní kartu dítěte. Sleduje zdravotní stav dětí, zabezpečuje péči podle lékařských pokynů, poskytuje základní lékařskou péči.

Pečovatelka – „úkolem je provádět péči a podporovat osoby, které tuto péči potřebují. Poskytuje klientovi pomoc a podporu s určitými úkony, které sám nezvládá.“⁶⁹

Pečovatelky KC – zajišťují přímou obslužnou péči, pomoc při osobní hygieně, oblékání, krmení malých dětí, seznamuje děti s hygienickými dovednostmi, pomáhá při učení, při psaní úkolů a upevňování společenských návyků. Volnočasové aktivity, které jsou zaměřeny na rozvoj osobnosti, zájmů a znalostí. Podílejí se na rozvoji tvořivých schopností dětí prostřednictvím hudební, výtvarné a pohybové aktivity.

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se sociálním znevýhodněním (např. z nevýhodného rodinného prostředí, s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou) řeší Školský zákon č. 561/2004 Sb. § 16, Vyhláška MŠMT ČR č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných a novela této vyhlášky, Vyhláška č. 147/2011 Sb. Děti, žáci a studenti

---

⁶⁷<http://www.nidm.cz/inspiromat/inspiromat-10-2011/o-dobrovolnictvi/dobrovolnictvi-versus-pedagogove-volneho-casu> [cit. 2. 3. 2014]

⁶⁸http://cs.wikipedia.org/wiki/Zdravotnick%C3%BD_asistent [cit. 2. 3. 2014]

⁶⁹<http://www.jistotydomova.cz/products/kdo-je-pecovatelka/> [cit. 2. 3. 2014]

se speciálními vzdělávacími potřebami jsou osoby, kterým je nutné věnovat zvýšenou péči. Tyto znevýhodněné osoby mají právo na vzdělávání, jehož obsah, metody a formy odpovídají jejich vzdělávacím možnostem a potřebám, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní a na poradenskou pomoc školského poradenského zařízení.⁷⁰

KC nabízí tyto služby:

- a) ambulantní pomoc dětem a jejich rodinám
- b) diagnostika a pomoc dětem se syndromem CAN (zanedbávané, zneužívané, týrané)
- c) asistovaná setkání nařízená soudem
- d) asistovaná setkání dětí v pěstounské péči s jejich biologickým rodičem
- e) lůžka pro děti v krizové situaci
- f) bezpečné místo pro setkání a podání vysvětlení s policií, soudním znalcem...

„To, co ohrožené dítě potřebuje, je nejméně jeden dospělý člověk, který má k dítěti pozitivní a pečující vztah, podporuje ho a pomáhá mu.“⁷¹ Takový člověk vidí v dítěti jedinečnou bytost, která se snaží za daných okolností dělat, to nejlepší, na co mu síly stačí.
„Pak může výrazně ovlivnit osud dítěte k lepšímu.“⁷²

2.1.3 Denní řád v KC

Denní řád je v KC přizpůsoben věku dětí, které jsou zde umístěné.

Osobnost člověka prochází během života vývojem, který je ovlivněn mnoha faktory. Důležitou úlohu zde mají vrozené předpoklady, především však prostředí, které jedince obklopuje a ve kterém vyrůstá. Mezi další neméně důležité faktory patří způsob výchovy, výchovné cíle, metody a formy výchovy, podíl jednotlivých vychovávajících, především však vztah mezi vychovávaným a vychovávajícím. Významný vliv na utváření jedince má i jeho vlastní aktivita, jeho snaha a cíle, které si klade, a volní vlastnosti. *„Všechny tyto*

⁷⁰ <http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf> [vid. 21. 2. 2014]

⁷¹ PÁVKOVÁ, J. za kolektiv, *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. 230 s. ISBN 80-7178-569-5 s. 37

⁷² PÁVKOVÁ, J. za kolektiv, *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. 230 s. ISBN 80-7178-569-5 s. 37

*skupiny nepůsobí izolovaně, ale navzájem se doplňují a podmiňují.*⁷³ Pedagog volného času pracuje s jedinci ve velkém věkovém rozpětí. V KC jsou umístovány děti ve věkovém rozpětí 0 – 18 let a věkově heterogenní skupiny. *Pro „volbu vhodných pedagogických prostředků je znalost věkových zvláštností nezbytná.*⁷⁴

Menší děti se dopoledne učí sebeobsluze (jídlo, oblékání, hygiena), věnují se tvořivým činnostem, které podporují rozvoj osobnosti (hudební hry, malování, modelování, stolní hry) a předškolní výchově.

Starší děti se po příchodu ze školy pod vedením pracovníků věnují školní přípravě. Poté se věnují výchovné činnosti dle výchovného plánu.

Výchovná činnost je zajištěna pedagogem volného času takovým způsobem, aby děti pociťovaly co nejméně nepřítomnost osoby, která o ně trvale pečuje. Zodpovídá za úroveň výchovně-vzdělávacích plánů (týdenní a měsíční plán). Sleduje vývoj a chování dětí za pomoci dalších pracovníků KC. Volí výchovné metody, vede hodnocení dětí, kontaktuje školu a třídního učitele.

Děti se speciálními vzdělávacími potřebami se vzdělávají podle individuálního vzdělávacího plánu (dále IVP). S IVP se pracuje v průběhu celého pobytu dítěte v KC. Plán je aktualizován a doplňován.

Za zpracování, sestavení, dodržování postupů a vyhodnocování IVP odpovídá pedagog volného času. IVP je týmová práce, na které se podílí kromě pedagoga i rodiče dítěte a další odborníci, kteří respektují individuální potřeby dítěte. IVP obsahuje cíle vzdělávání, strategie při začleňování žáka do kolektivu a specifické cíle plynoucí z jeho osobnosti, případně typu postižení. Dále pedagog poskytuje poradenskou podporu žákovi i jeho zákonnému zástupci. Podmínky pro vzdělávání žáků dle IVP stanoví § 18 Zákona č. 561/2004 Sb. školský zákon a § 6 vyhlášky č. 73/2004 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Plán musí být přehledný a srozumitelný s konkrétními údaji a doporučeními.

---

⁷³ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008. 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1. s. 83

⁷⁴ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008. 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1. s. 84

2.1.4 Pedagog volného času v KC

Výchovná a vzdělávací činnost volnočasových aktivit dětí v KC je zaměřena na rozvoj zájmů, znalostí, hodnot, postojů a tvořivých dovedností. Dovednosti dávají dětem pocit radosti, uspokojení a větší jistoty. Všechny volnočasové aktivity probíhají podle rámcového plánu činností.

Člověk je realizátorem a současně účastníkem volnočasového působení. Žije v přírodě a ve společnosti, pracuje zde a tráví tu volný čas. Každý jedinec spoluvytváří toto prostředí, která ho zpětně ovlivňují. Není jen uživatelem či objektem tohoto procesu, nýbrž může tento děj sám iniciovat, vstupovat do něj, podílet se na jeho směřování a uplatnění v životě společnosti. Významné je toto působení na děti a mládež, neboť pomáhá vytvářet podmínky života a rozvoje mladé generace. Ta teprve začíná svou volnočasovou zkušenost získávat. „*Setkávají se také ovšem s jevy, které toto úsilí brzdí; musí se proto učit překonávat nezáměr i vysloveně negativní působení druhých lidí, které vývoj přírody, společnosti a vytváření vztahů mezilidské spolupráce a solidarity narušuje.*“⁷⁵

Utváření vztahu mezi vychovatelem a mladým člověkem je dlouhodobý proces. Výchovné působení je ovlivněno mnoha činiteli, vnitřními a vnějšími podmínkami. Mezi vnitřní podmínky patří osobnostní a věkové zvláštnosti vychovávaného. Vnějšími podmínkami rozumíme sociální (lidé, kteří ovlivňují proces výchovy) a materiální hodnoty. Mezi těmito podmínkami je úzká vazba. „*Pokud vychovatel dokáže dítě, nebo mladého člověka zaujmout vzniká vztah.*“⁷⁶ Jednou ze základních podmínek úspěchu je pozitivní vztah mezi zúčastněnými. Přijetí určitých hodnot mladým člověkem je podmíněno jeho zaujetím a identifikací s vychovatelem, který představuje pozitivní vzor. Dobrý vzájemný vztah je zvláště důležitý při pedagogickém ovlivnění volného času. Pedagog se ocitá v různých rolích, roli učitele, rádce či zástupce rodičů. Základními ochrannými činiteli prostředí, ve kterém děti tráví svůj volný čas, jsou přátelské a sociální vztahy. Úspěšným pedagogem

---

⁷⁵HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008. 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1. s. 25

⁷⁶PÁVKOVÁ, J. za kolektiv, *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. 230 s. ISBN 80-7178-569-5 s. 54

se může stát jen ten, kdo má rád děti, vytváří kladné vztahy a dokáže získat důvěru dětí. Pokud okolí jedná s dítětem vlídně a laskavě, je podporované a uznávané, cítí se spokojené.

Děti je třeba učit a podporovat k jejich vlastní aktivitě, aby si navykly tomu, že musí o věci usilovat a účastnit se života kolem.

2.1.5 Aktivity ve volném čase

Volnočasové aktivity dětí v KC jsou realizovány prostřednictvím animace volného času. Nelze opominout odpočinkovou a relaxační činnost.

Za plánování a sestavování plánů výchovné činnosti odpovídá pedagog volného času, který je realizuje prostřednictvím dalších pracovníků KC. Plán výchovné činnosti zohledňuje věkové skupiny dětí a je stavován na každý týden.

Animace je výchovná práce založená na vztahu mezi vychovatelem a vychovávaným. „Animací se rozumí výchovnou metodu založenou na nedirektivních a akčních metodách, povzbuzování mladých lidí k hledání vlastní cesty životem a schopnosti realizovat svou svobodu a autonomii.“⁷⁷ Animace je založena na otevřenosti zúčastněných, dobrovolnost, možnosti volby, iniciativě vychovávaných a na odolnosti vůči špatným sociálním vlivům.

Termín animace je spojen s animovaným filmem, kde animátor dává život obrázkům či loutkám. Animátor není nikdy vidět, ale víme, že pohyb je umožněn jeho dovedností. Stejně tak animátor volného času v KC napomáhá „z pozadí“, aby se dítě cítilo přijímáno. „Můžeme říct, že výchovná animace znamená vytvořit mladým lidem tak zajímavou nabídku konstruktivních činností, že různé formy protispolečenského jednání ztratí samy svou přitažlivost bez moralizování a zakazování.“⁷⁸ Dětem je dána odpovědnost a možnost se sami rozhodnout. Vychovatel vytváří prostředí a situace, ve kterých se děti cítí uvolněně a pocitem porozumění druhých.

---

⁷⁷ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J.: Pedagogický slovník. 2. Praha, Portál 1998. 336 s. ISBN 80-7178-252-1 s. 21

⁷⁸ PÁVKOVÁ, J. za kolektiv, *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. 230 s. ISBN 80-7178-569-5 s. 79

Odpočinek je důležitou součástí denního řádu v KC. Odpočinkové činnosti pomáhají dětem při odstraňování únavy nejen z vyučování. „*Únava je fyziologický jev, kterým se organismus brání přetížení.*“⁷⁹ Podměty během dne u malých dětí a ve vyučování starších dětí nejprve vyvolávají v mozkové kůře vzruchy, po určité době vzbuzují útlum. V útlumu nejsou všechny části mozkové kůry, ale jen některé. Proto děti po příchodu ze školy mohou vykonávat jinou činnost a tím únavu odstranit. Při realizaci odpočinku je dobré brát v úvahu míru únavy i potřebu odpočinku, která je dána individuálním charakterem a biorytmem dítěte. Malé děti se unaví snadněji, ale také žáci v období puberty snadněji podléhají únavě. „*Vychovatel dbá na to, aby odpočinkové činnosti byly opravdu klidné a probíhaly v příjemném nehlukném a bezkonfliktním prostředí.*“⁸⁰ Děti umístěné v KC mají možnost vybrat si odpočinkovou činnost, která jim nejvíce vyhovuje. K odpočinku je určen čas v brzkých ranních hodinách, po obědě a také v podvečerních a večerních hodinách. Předškolní děti tráví polední odpočinek klidem na lůžku, vychovatel motivuje děti ke klidu čtením pohádek, poslechem pohádky na CD, prohlížením obrázků v časopisech a knížkách. Starší děti si můžou vybrat z řady činností odpočinkového charakteru. Patří mezi ně: klid na lůžku nebo křesle, klidné námětové hry, stolní společenské hry, četba časopisů a knih (v KC se nachází knihovna s pestrou nabídkou knih, hudebních CD, CD s pohádkami, filmů na DVD), poslech rozhlasu, sledování filmů na DVD, televize, práce na PC (odpočinek u PC je možný ve všední den od 18 hod., o víkendu kdykoliv v průběhu dne), neformální rozhovory vychovatele s dětmi o různých zajímavých událostech.

Rekreační činnost slouží k odreagování kladných i záporných emocí a k vyrovnání jednostranného zatížení organismu dětí při vyučování. „*Rekreační činnosti jsou účinné, zařadí-li se při středním stupni únavy.*“⁸¹ Proto jsou nejčastěji zařazovány po odpoledním klidu. „*Vychovatel musí být informován o průběhu vyučování a znát rozvrh hodin.*“⁸² Vychovatel přihlíží k přání dítěte, využívá promyšlené stimulace, nabízí vhodné

---

⁷⁹ PÁVKOVÁ, J. za kolektiv, *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. 230 s. ISBN 80-7178-569-5 s. 88

⁸⁰ PÁVKOVÁ, J. za kolektiv, *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. 230 s. ISBN 80-7178-569-5 s. 93

⁸¹ PÁVKOVÁ, J. za kolektiv, *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. 230 s. ISBN 80-7178-569-5 s. 92

⁸² PÁVKOVÁ, J. za kolektiv, *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. 230 s. ISBN 80-7178-569-5 s. 90

činnosti a ponechává dětem možnost volby. Rekreační činnosti se uskutečňují převážně venku, přihlíží se k věku dítěte. Jednou z forem jsou vycházky s tělovýchovou a přírodovědou, drobné pohybové hry na zahradě, na hřišti, ve volné přírodě, závodivé hry, jejichž prostřednictvím se děti učí spolupráci, přizpůsobení se kolektivu a vyrovnávání se s porážkou. Využívá se areálů zdraví: plavecký stadion, fitness centra, dětská náradí na hřištích, sezónní hry a zábava (na sněhu, ve vodě) a hudebně pohybové hry se zpěvem. „Tyto spontánní rekreační činnosti vedou k uspokojení individuálních potřeb, pomáhají vytvářet pocity radosti a spokojenosti, umožňují vznik a upevňování neformálních osobních vztahů a začlenění jedince do neformálních skupin.“⁸³

Z výše popsaného je tedy patrné, že všichni zaměstnanci KC se svou snahou podílí na formování jedince a na upevňování žádoucích návyků tak, aby se v budoucnu předešlo nevhodnému či nežádoucímu chování a jednání dítěte.

2.2 Dětské domovy

Činnost dětských domovů je dána zákonem 109/2002 Sb. „o výkonu ústavní výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Účelem zařízení je zajišťovat nezletilé osobě, a to zpravidla ve věku od 3 do 18 let, případně zletilé osobě do 19 let, na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo předběžném opatření, náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělání.“⁸⁴ Mohou poskytovat i zaopatření již zletilé osobě, která se připravuje na budoucí povolání, nejdéle však do 26 let. „Účelem školských zařízení pro preventivně výchovnou péči je předcházet vzniku a rozvoji negativních projevů chování dítěte nebo narušení jeho zdravého vývoje, zmírňovat nebo odstraňovat příčiny nebo důsledky již vzniklých poruch chování a přispívat tak ke zdravému osobnostnímu vývoji dítěte.“⁸⁵ Podle § 972 Nového občanského zákoníku (dále jen NOZ) lze ústavní výchovu nařídít nejdéle na dobu tří let, tu však lze prodloužit,

---

⁸³PÁVKOVÁ, J. za kolektiv, *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. 230 s. ISBN 80-7178-569-5 s. 91

⁸⁴<http://aplikace.msmt.cz/PDF/sb048-02.pdf> [cit. 25. 2. 2014] s. 91

⁸⁵<http://aplikace.msmt.cz/PDF/sb048-02.pdf> [cit. 25. 2. 2014]

⁸⁵<http://aplikace.msmt.cz/PDF/sb048-02.pdf> [cit. 25. 2. 2014]

pokud důvody umístění dítěte trvají. Dle § 973 NOZ je soud povinen přezkoumat nejméně 1x za šest měsíců, zda trvají důvody pro umístění dítěte v zařízení, nebo zda je dítěti možné zajistit náhradní rodinnou péči.⁸⁶

2.2.1 Funkce dětského domova

„K hlavním cílům dětského domova (dále jen DD) patří zajištění všestranného rozvoje osobnosti dětí, jejich příprava na vstup do samostatného života jako osobností uvědomujících si svá práva a povinnosti, individuální přístup k dětem, vytvoření bezpečného a příjemného prostředí.“⁸⁷

V současné době jsou dětské domovy koncipovány jako domovy rodinného typu. Děti jsou po příchodu do DD zařazeny do skupiny dětí (rodinky), ve které setrvávají až do svého odchodu z DD. Každá rodinka má byt, ve kterém mají děti své pokoje, kuchyň a sociální zařízení. Zde o ně pečují „tety a strejdivé“. V bytech se dbá na útulnost prostředí, ze kterého sálá láska a teplo. Jsou respektovány zájmy dětí, které mají vlastní hračky, osobní věci, oblečení a další věci.⁸⁸

Hlavním posláním DD je naplňování všech potřeb ve smyslu Úmluvy o právech dítěte. Jedná se především o zajištění optimálního vzdělání, materiálního zaopatření, o zájmové, kulturní, sportovní a relaxační využití a v neposlední řadě i o minimalizování citové deprivace. Tyto záměry patří k hlavnímu cíli a poslání DD a všech jeho zaměstnanců. K integraci dětí do běžného života společnosti přispívá i navazování kontaktů s dalšími dětmi z přilehlého okolí DD, spolužáky a kamarády. Citová vazba na kmenovou komunitu je budována řadou kulturních, společenských a sportovních akcí i výlety mimo DD. V některých rodinkách se v rámci snahy dosažení maximální sebeobsluhy a samostatnosti přechází ke změně stravování. Děti nakupují potraviny, ze kterých připravují téměř všechna jídla (kromě obědů ve školní jídelně). Dosahují tak stravovací a ekonomické

---

⁸⁶ <http://zakony.centrum.cz/obcansky-zakonik-novy/cast-2-hlava-3-dil-4-paragraf-972> [vid. 28. 2. 2014]

⁸⁷ <http://www.dd-vranov.cz/#obsah> [cit. 28. 2. 2014]

⁸⁸ <http://www.dddagmar.cz/> [vid. 28. 2. 2014]

samostatnosti. Podpora samostatného hospodaření se projevuje i v dalších činnostech života dětí.⁸⁹

2.2.2 Mimoškolní činnost v DD

V DD je „*upravováno zaměření jednotlivých volnočasových aktivit, z nichž nejdůležitější jsou činnosti sportovní, estetické, hudební, pracovní a dopravní, navíc rozumová a také sexuální výchova.*“⁹⁰Týdenní plány, které obsahují formální a obsahové sdělení o jednotlivých formách činností, jsou „*základem úspěšného ovlivňování a formování osobnosti svěřenců.*“⁹¹V mimoškolních aktivitách je věnováno hodně času sportu a pobytu v přírodě. Děti chodí do kroužků a účastní se mnoha kulturních aktivit. Jedná se především o návštěvy divadel, koncertů, výstav a muzeí, ale i nácvik vlastních vystoupení pro jiné diváky, např. školní akademie, besídky, představení pro sponzory aj. Prostřednictvím těchto činností získávají nové zkušenosti (osobní a sociální), zbavují se pocitu nedůvěry a nejistoty ve vlastní síly a schopnosti, s nimiž do domova zpravidla přicházejí. Současně se DD snaží uchránit děti negativnímu vlivu okolního prostředí (alkoholu, kouření, drogám aj.).

DD dbají i na mravní výchovu, která se nejlépe uplatňuje ve hře. Dodržování pravidel bezpečného a slušného chování patří mezi základní cíl. „*Pro všechny děti je důležitý neustálý duševní a fyzický kontakt s vychovateli,*“⁹²který tvoří důležitou úlohu při uspokojování základních citových potřeb. Tak jako v životě rodiny, tak i v životě komunity je důležitý příklad, vzor, dovednost správně se chovat a upevňování návyků.⁹³

2.1.1 Prevence sociálně patologických jevů v DD

Účelem preventivní výchovné péče DD je předcházení vzniku a rozvoje negativních projevů chování nebo narušení zdravého vývoje dětí, odstraňovat nebo zmírňovat příčiny

---

⁸⁹ <http://www.ddznojmo.cz/nasdd.htm> [vid. 28. 2. 2014]

⁹⁰ <http://www.ddznojmo.cz/nasdd.htm> [cit. 28. 2. 2014]

⁹¹ <http://www.ddznojmo.cz/nasdd.htm> [cit. 28. 2. 2014]

⁹² <http://www.ddznojmo.cz/nasdd.htm> [cit. 28. 2. 2014]

⁹³ <http://www.ddznojmo.cz/nasdd.htm> [vid. 28. 2. 2014]

či důsledky vzniklých poruch chování a přispívat tak k zdravému osobnostnímu vývoji dětí. Je kladen důraz na prevenci sociálně patologických vlivů, které se vyskytují u dětí a mládeže v současné společnosti. Jsou vypracovávány strategie působení v oblasti primární prevence. *„Dobrá prevence musí předcházet všem typům sociálního selhání – kriminalitě, abúzu drog, odpadávání ze škol a z učebních poměrů, předčasným těhotenstvím, nákaze HIV virem atp. Navíc – cílem primární prevence nemůže být pouhá absence sociálně patologických jevů, cílem musí být prezence sociálně příznivého chování tj. chování, jež se neslučuje s jednáním protispolečenským.“*⁹⁴ Prevence jak primární, tak sekundární *„je nemyslitelná bez ohledu na hodnotovou orientaci dětí, bez podpory alternativních životních programů, odklánějících rizikové děti od stylu života, který by mohl vést k jejich společenské degradaci.“*⁹⁵

Mezi programy primární prevence, které plně využívají DD je smysluplné trávení volného času dětí a mládeže. Prevence rizikového chování je součástí výchovně vzdělávací činnosti, která je adekvátní věku a předchozím zkušenostem dítěte. Je zaměřena na oblast podpory zdraví a výchovy ke zdravému způsobu života. Vše se realizuje v Týdenních výchovných plánech. Činnosti jsou plánovány společně s dětmi a vychází z jejich individuálních potřeb, zájmů, schopností a dovedností.⁹⁶

Mezi relaxační a odpočinkovou činnost dětí patří:

- sledování televizních pořadů, poslech rozhlasu a CD
- četba časopisů a knih
- rozhovory s vychovatelem o zhlédnutém televizním pořadu, filmu či divadelním představení
- klidné zaměstnání podle vlastních zájmů
- práce na PC
- společné hry v malém kolektivu
- vyřizování korespondence

---

⁹⁴ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2 s. 261

⁹⁵ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2 s. 261

⁹⁶ <https://sites.google.com/site/ddtisnov/dokumenty> [vid. 28. 2. 2014]

Zájmové činnosti se děvčata a chlapci věnují v zájmových organizacích nebo v zájmových útvarech, které dětem nabízí širokou nabídku činností uspokojující jejich zájmy a potřeby pro uplatnění v sociálním prostředí. Zájmové kroužky nebo aktivity probíhají buď v DD za účasti vychovatelů, nebo mimo DD (Příloha č. I). S dětmi se chodí na vycházky do blízkého i vzdáleného okolí domova, pořádají se cyklistické výlety, děti sportují a hrají hry na hřišti domova. Mnohé sportovní aktivity jsou pořádány za spoluúčasti i jiných DD. Na rozvoji osobnosti dítěte se podílí i kulturní činnost (návštěva výstav, divadel, koncertů, výtvarných a hudebních soutěží aj.).⁹⁷ Činnosti jsou součástí plánů preventivních aktivit pro děti, které jsou realizovány v Měsíčních plánech výchovné činnosti (Příloha č. II). I zde je tedy patrné, že se všichni zaměstnanci DD snaží o pozitivní ovlivnění osobnosti dítěte a upevnění žádoucích návyků, aby se předešlo nevhodnému či nežádoucímu chování a jednání dítěte v budoucí době.

---

⁹⁷ SÝKORA, J., *Volnočasové aktivity dětí v dětském domově*. Bakalářská práce. Brno: MU, 2011s.29

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 VÝZKUM

3.1 PŘÍPRAVA VÝZKUMU

3.1.1 Cíl

Hlavním cílem průzkumu bylo zmapování trávení volného času dětí ve věku 10 - 13 let. Prováděný výzkum by měl poskytnout odpověď na otázku, která zní: Mají rodiče a rodinné prostředí vliv na způsob trávení volného času dětí?

Ve výzkumné práci jsem se zaměřila a dotazovala výhradně děti. Mým cílem bylo danou problematiku zachytit pouze z pohledu dítěte, tak abych získala jeho subjektivní názor na rodinu. Jde tedy o jakousi sebereflexi rodinného prostředí, neboť právě ta ovlivňuje hodnoty, chování a v neposlední řadě i preference dítěte.

3.1.2 Hypotézy

- 1) **Mezi nedostatečnou péčí rodičů a vznikem sociálně patologických jevů existuje závislost.**

K ověření této hypotézy jsem použila otázky č. 4, 5, 21, 23, 24, 25, 26 a 27.

Tuto hypotézu jsem stanovila z důvodu hledání odpovědi na otázku: Rodiče, kteří projevují zájem o volný čas svého dítěte, předchází vzniku jeho nevhodného chování.

Předpokládám, že dítě, kterému se nedostává dostatek podpory ze strany rodičů, může snadněji podlehnout nežádoucímu chování. Děti z takovéto rodiny nejsou dostatečně kontrolovány a budou mít pravděpodobně větší zkušenost s alkoholem a kouřením.

- 2) **Rodinné klima a rodiče mají vliv na to, s kým tráví děti svůj volný čas.**

K ověření této hypotézy jsem použila otázky č. 4, 7, 8, 9, 10, 16 a 28. Tato hypotéza má snahu zjistit, zda rodiče, kteří projevují svůj zájem a podporu, vytváří bezpečné prostředí a dítě si tak nehledá náhradní řešení, jak a s kým trávit volný čas.

- 3) **Rodinné klima a rodiče mají vliv na to, zda dítě navštěvuje zájmovou organizaci.**

K ověření této hypotézy jsem použila otázky č. 4, 5, 6, 16, 19, 20 a 28.

Vyvrácení či ověření výsledku této hypotézy má být zjištění, zda rodiče podporují děti v aktivním trávení volného času a jestli se sami děti mohou podílet na jeho výběru.

Předpokládám, že je i pro rodiče lepší se s dítětem domluvit na zájmové aktivitě. Neboť motivované dítě je zárukou plnohodnotného a smysluplně tráveného volného času.

3.1.3 Průzkumná metoda

Pro praktickou část své bakalářské práce jsem si zvolila dotazníkovou metodu. Použila jsem dotazník, ve kterém jsou otázky vlastní konstrukce (viz Příloha č. 2).

Dotazník lze chápat jako psaný řízený rozhovor. Na psané dotazy jsou vyžadované písemné odpovědi. Při tvorbě dotazníku je zapotřebí promyslet a stanovit hlavní cíl průzkumu, systematicky a logicky připravit konkrétní otázky. Před konečnou aplikací dotazníku je dobré provést pilotáž, která umožní provést poslední úpravy v dotazníku. Provádí se na menším vzorku zkoumaných osob. Dotazníkem zjišťujeme měkká a tvrdá fakta. Mezi tvrdá fakta lze zařadit nacionále, věk, pohlaví, povolání. Měkká fakta zjišťují zájmy, hodnotový systém, postoje, zkušenosti, názory, přání, potřeby a další.

Dotazník je časově méně náročný než rozhovor a má proti ostatním metodám několik výhod. Mezi tou nejdůležitější je možnost snadného oslovení velké skupiny respondentů odpovídajících daným kritériím a zvolenému tématu bakalářské práce.

Další výhodou dotazníkové metody je získání potřebných údajů v krátkém časovém limitu. Respondenti mohou zvažovat své odpovědi, nejsou pod tlakem okamžité odpovědi. Vyhodnocení takového šetření není časově náročné. Nevýhodou může být subjektivní zkreslení informací (i nevědomě), autocenzurou odpovídat ve shodě se sociálně žádoucí odpovědí, popřípadě stereotyp ve volbě odpovědi.

Dotazník byl sestavován tak, aby byl srozumitelný, neobsahoval sugestivní otázky a aby ho žáci jednoznačně pochopili. Anonymitou lze zvýšit pravdivost odpovědí. V dotazníku se vyskytují otázky, které se přímo dotýkají stanovených hypotéz, ale i takové, které se podílejí na uvolnění a zamyšlení se nad sebou a svými pocity.

V dotazníku jsou použity typy otázek, které lze rozdělit dle otevřenosti:

- 1) identifikační - zjišťují pohlaví, věk a třídu
- 2) uzavřené – není možnost vlastní odpovědi, jsou připraveny varianty odpovědi
- 3) polouzavřené – jsou zde varianty odpovědi s možností textové odpovědi
- 4) otevřené – respondent odpovídá sám, nenabízí se připravené odpovědi

3.1.4 Vzorek pro výzkum

Dotazníkový průzkum jsem prováděla na Základní škole a Mateřské škole Blažkova v Brně Lesná.

Jedná se o plně organizovanou školu s 1. a 2. stupněm, školní družinou a školní jídelnou. Výuka na této škole probíhá podle Školního vzdělávacího programu „Škola pro život“, ve které začínají převažovat nové metody a přístupy ve vzdělávání. Ve výuce je využívána výpočetní technika, dramatická výchova a skupinová práce. Vzdělávání je doplněno o školu v přírodě, zahraničními zájezdy, zimní a letní sportovní kurzy a různými vzdělávacími akcemi. Na škole probíhá třicet zájmových kroužků sportovních, tvůrčích, doučovacích, zdokonalovacích a hudebních. Ve škole je tým pedagogů, kteří spolupracují při naplňování cílů, jejichž smyslem je vybudovat otevřenou, přátelskou a komunikativní školu. Výuka staví na osobnosti každého žáka. Speciální pedagogové se věnují žákům s vývojovými poruchami učení a komunikace. Pro integrované žáky se vypracovává Individuální vzdělávací plán. Je zde volný přístup k internetu pro všechny žáky. Spolupráce s rodiči je navazována prostřednictvím třídních schůzek, hovorových hodin, Dnem otevřených dveří, Školní akademií. Rodiče a jejich předškolní děti se mohou seznámit se školou prostřednictvím projektu Pohádková škola.⁹⁸

Vzdělávací program „Škola pro život“ se snaží pojmout základní vzdělání jako jednotu poznání a hodnot. Představuje žákům mravní, občanské a další hodnoty důležité pro utváření jejich vztahu k lidem, k sobě samým a společnosti. Směřuje k osvojení zásad a norem lidského jednání, k utváření vědomí občanské odpovědnosti a k získání dovedností a návyků zdravého způsobu života. Důležité je naučit žáka správně posoudit situaci či jev a odpovědně rozhodovat a jednat.⁹⁹

Základní škola byla zvolena záměrně na základě možností výzkumníka. Důležitou roli zde hrála zejména ochota vedení školy ke spolupráci a dostupnost respondentů. Výzkumu se zúčastnilo 112 žáků z pátých a sedmých tříd.

---

⁹⁸ <http://www.zsblazkova.cz/index.php> [vid. 5. 3. 2014]

⁹⁹ <http://zsskuhrov.web-rudolf.cz/o-svp/> [vid. 5. 3. 2014]

3.1.5 Popis vzorku respondentů

Dotazník vyplňovalo 112 respondentů obojího pohlaví a byli zde zastoupeni žáci pátých a sedmých tříd základní školy. Dotazník je přílohou č. 2 této práce. Z celkového počtu 112 rozdaných dotazníků se vrátilo zpět 112 kusů tj. 100%. Složení respondentů bylo následující: žáků pátých tříd bylo 54 to je 48% z celkového počtu, žáků sedmých tříd bylo 58 to je 52% z celkového počtu.

3.1.6 Průběh výzkumu

Výzkum byl proveden v měsíci říjnu. Výzkumu se zúčastnili žáci 5. A, 5. B, 5. C, 7. A, 7. B a 7. C třídy na Základní škole Blažkova Brno. Dotazníky byly po schválení zástupkyní ředitele předány učitelům z Výchovy ke zdraví a Občanské výchovy. Tento způsob mi zaručil 100% návratnost. Učitelům jsem vysvětlila účel a důvod dotazníků.

Dotazníky byly v jednotlivých třídách vyplněny během jednoho týdne. Zástupkyně ředitele mi sdělila, že děti byly seznámeny s důvodem dotazníku. Žákům nebyl určen časový limit, aby se necítili pod tlakem, ochotně spolupracovali. Vyplňování představovalo pro žáky zpestření výuky. Validitu odpovědí jsem se pokusila zajistit jejich důvěrou, zdůrazněním anonymity. Snažila jsem se nepokládat intimní otázky či se dotazovat sugestivní formou. Někteří žáci mě překvapili, že dotazník přečetli do poslední věty a nakonec připsali i vtipnou poznámku k poděkování za vyplnění.

Dotazník obsahoval 29 otázek (viz příloha č. 2). Nejdříve proběhlo zpracování výsledků zaznamenáním získaných dat v programu Microsoft Excel. Každá otázka byla zpracována zvlášť a poté k příslušnosti k hypotéze.

3.2 Dotazník

Dotazníkového průzkumu se zúčastnilo 112 žáků pátých a devátých tříd. Návratnost dotazníku byla 100%.

Otázka č. 1. Pohlaví:

	Počet žáků	%
Dívky 5. třída	27	24,11
Chlapci 5. třída	27	24,11
Dívky 7. třída	38	33,93
Chlapci 7. třída	20	17,85
Celkem	112	100

Z celkového počtu respondentů 112 (100%) je 27 dívek (24,11%) a 27 chlapců (24,11%) z pátých tříd. Ze sedmých tříd je 38 dívek (33,93%) a 20 chlapců (17,85%).

Otázka č. 2. Věk:

Věk	Pátá třída				Sedmá třída				Celkem	%
	10	%	11	%	12	%	13	%		
Dívka	18	16,07	9	8,04	27	24,11	11	9,82		
Chlapci	15	13,39	12	10,71	11	9,82	9	8,04		
Celkem	33	29,46	21	18,75	38	33,92	20	17,86	112	100

Z celkového počtu 112 (100%) respondentů navštěvuje pátou třídu ve věku 10let 18 dívek (16,07%) a 15 chlapců (13,39%), ve věku 11 let je to 9 dívek (8,04%) a 12 chlapců (10,71%). Sedmou třídu navštěvuje ve věku 12 let 27 dívek (24,11%) a 11 chlapců (9,82%), ve věku 13 let je to 11 dívek (9,82%) a 9 chlapců (8,04%).

Otázka č. 3. Ročník:

Ročník	5	%	7	%	Celkem	%
Dívky	27	24,11	38	33,93		
Chlapci	27	24,11	20	17,85		
Celkem	54	48,22	58	51,78	112	100

V době šetření bylo na ZŠ Blažkova přítomno v pátých třídách 54 žáků (48,22%) a v sedmých třídách 58 žáků (51,78%). Dohromady žáci pátých a sedmých tříd představovali výzkumný vzorek 112 respondentů (100%).

Otázka č. 4. Rodiče si se mnou hrají, povídají:

	15 min	%	30 min.	%	45 min.	%	Nevěnují se mi	%	Celkem	%
5. třída	15	13,39	12	10,71	27	24,11	0	0		
7. třída	12	10,71	16	14,29	27	24,11	3	2,68		
Celkem	27	24,11	28	25	54	48,22	3	2,68	112	100

Rodiče žáků z pátých tříd se věnují svým dětem 15 min u 15 žáků (13,39), 30 min. u 12 žáků (10,71), 45 min. u 27 žáků (24,11). Rodiče žáků ze sedmých tříd se věnují svým dětem 15 min u 12 žáků (10,71%), 30 min. u 16 žáků (14,29), 45 min. u 27 žáků (24,11) a 3 žákům (2,68) se rodiče nevěnují. Rodičů, kteří se věnují svým dětem 15 min, je 27 (24,11%), 30 min. je 28 rodičů (25%), 45 min je to 54 rodičů (48,22%) a 3 rodiče (2,68%) se svému dítěti nevěnují. Z průzkumu tedy vyplývá, že 109 žáků (97,32%) pocítuje ze strany rodičů zájem o jejich osobu a 3 žáci (2,68%) ze sedmých tříd zájem rodičů nepocítují.

Otázka č. 5. Trávím volný čas po škole:

	S rodiči	%	Sám	%	S kamarády	%	Jinak	%	Celkem	%
5. třída	12	10,71	7	6,25	23	20,54	11	9,82		
7. třída	11	9,82	14	12,50	24	21,43	10	8,93		
celkem	23	20,54	21	18,75	47	41,96	21	18,75	112	100

V pátých třídách tráví 12 žáků (10,71%) volný čas po škole s rodiči, 7 žáků (6,25%) je samo, 23 žáků (20,54%) s kamarády a 11 žáků (9,82%) tráví volný čas jinak. Zde žáci psali, že čas tráví se sourozencem, psaním úkolů, v zájmovém kroužku nebo čekají na rodiče, kteří přijdou z práce. V sedmých třídách tráví 11 žáků (9,82%) volný čas po škole s rodiči, 14 žáků (12,50%) je samo, 24 žáků (21,43%) s kamarády a 10 žáků (8,93%) tráví volný čas jinak. Zde žáci uvedli, že čas tráví s babičkou, hrou na PC a zájmovými kroužky. Celkově tráví volný čas po škole s rodiči 23 žáků (20,54%), volný čas po škole tráví sami 21 žáků (18,75%), s kamarády 47 žáků (41,96%) a jinak 21 žáků (18,75%). Z tabulky lze vypočítat, že dětí, které tráví volný čas o samotě, je v sedmé třídě o polovinu více než v páté třídě.

Otázka č. 6. Trávím volný čas raději:

	S rodiči	%	S kamarády	%	Sám	%	S kým ještě	%	Celkem	%
5. třída	19	16,96	22	19,64	5	4,46	8	7,14		
7. třída	10	9,01	39	34,82	5	4,46	4	3,57		
celkem	29	25,89	61	54,46	10	9,01	12	10,71	112	100

V pátých třídách tráví volný čas raději s rodiči 19 žáků (16,96%), s kamarády 22 žáků (19,64%), sami 5 žáků (4,46%) a s někým jiným 8 žáků (7,14%). V možnosti „S kým ještě“, respondenti psali, se sourozencem, babičkou, dědou a se psem. V sedmých třídách tráví volný čas raději s rodiči 10 žáků (9,01%), s kamarády 39 žáků (34,82%), sami 5 žáků (4,46%) a s někým jiným 4 žáci (3,57%). V možnosti „S kým ještě“ respondenti psali,

u PC, s babičkou, v zájmovém kroužku, zájmovou činností. Z výsledků je patrné, že žáci sedmých tříd dávají přednost kamarádům – vrstevníkům.

Otázka č. 7. Rodiče plánují můj volný čas:

	Se mnou	%	Beze mne	%	Celkem	%
5. třída	49	43,75	5	4,46		
7. třída	47	41,96	11	8,82		
celkem	96	85,71	16	14,28	112	100

Rodiče dětí pátých tříd plánují volný čas se 49 žáky (43,75%), bez nich u 5 žáků (4,46%) a rodiče dětí sedmých tříd plánují volný čas se 47 žáky (41,96%), bez nich u 11 žáků (8,82%). Celkově má 96 žáků (85,71%) rodiče, kteří se domlouvají se svým dítětem na organizaci volného času a 16 žáků (14,28%) jejichž rodiče volný čas plánují sami.

Otázka č. 8. Navštěvuji zájmové kroužky:

	Ne	%	Ano	%	Celkem	%
5. třída	10	9,01	44	39,29		
7. třída	14	12,50	44	39,29		
celkem	24	21,43	88	78,57	112	100

Respondentů, kteří navštěvuji v páté třídě zájmový kroužek, je 44 žáků (39,29%), nenavštěvuje ho jen 10 žáků (9,01%). V sedmé třídě navštěvuje zájmový kroužek 44 žáků (39,29%), Nenavštěvuje ho jen 14 žáků (12,50%). Znamená to, že tři čtvrtiny žáků navštěvuje nějaký zájmový kroužek.

Kolik zájmových kroužků, aktivit navštěvuje jeden žák:

Počet kroužků	5. třída	%	7. třída	%	Celkem	%
0 kroužek	10	8,92	14	12,50	24	21,43
1 kroužek	20	17,86	26	23,21	46	41,07
2 kroužky	15	13,39	13	11,61	28	25,00
3 kroužky	4	3,57	4	3,57	8	7,14
4 kroužky	4	3,57	1	3,57	5	4,46
5 kroužků	1	0,89	0	0	1	0,89
					112	100

Pět zájmových kroužků, aktivit navštěvuje 1 žák (0,89%), čtyři kroužky navštěvuje 5 žáků (4,46%), tři kroužky navštěvuje 8 žáků (7,14%), dva kroužky navštěvuje 28 žáků (25,00%), jeden kroužek navštěvuje 46 žáků (41,07%) a žádný kroužek nenavštěvuje 24 žáků (21,43%)

Otázka č. 9. Volný čas trávím:

	PC	%	TV	%	Venku	%	Jinak	%	Celkem	%
5. třída	12	10,71	6	5,36	26	23,21	10	9,01		
7. třída	21	18,75	6	5,36	23	20,54	8	7,14		
celkem	33	29,46	12	10,71	49	43,75	18	16,07	112	100

Respondentů pátých tříd, kteří tráví volný čas u PC, je 12 žáků (10,71%), u TV 6 žáků (5,36%), venku 26 žáků (23,21%) a jinak uvedlo 10 žáků (9,01%). V části „jinak“ respondenti uvedli učení, zájmový kroužek, čtení a rodinu. Respondentů sedmých tříd, kteří tráví volný čas u PC, je 21 žáků (18,75%), u TV 6 žáků (5,36%), venku 23 žáků (20,54%) a jinak uvedlo 8 žáků (7,14%). V části „jinak“ respondenti uvedli učení, zájmový kroužek, hra se zvířaty a na mobilu. Z tabulky je zřejmý nárůst dětí v sedmých třídách, které tráví svůj volný čas na PC.

Otázka č. 10. Zájmové kroužky, aktivity si vybírám:

	Sám	%	Spolu s rodiči	%	Jen rodiče	%	Celkem	%
5. třída	11	8,82	43	38,39	0	0		
7. třída	24	21,43	34	30,36	0	0		
celkem	35	31,25	77	68,75	0	0	112	100

Zájmový kroužek nebo aktivitu si respondenti pátých tříd vybírají sami 11 žáků (8,82%) a 43 žáků (38,39%) společně s rodiči. V sedmých třídách si vybírá samo 24 žáků (21,43%) a společně s rodiči 34 žáků (30,36%). Z výsledků je patrné, že rodiče neuplatňují direktivní přístup k výběru zájmového kroužku, aktivity svého dítěte.

Otázka č. 11. Ve volném čase dávám přednost:

	Sportu	%	Kultuře	%	Kamarádům	%	Jinému	%	Celkem	%
5. třída	23	20,54	3	2,68	23	20,54	6	5,36		
7. třída	24	21,43	1	0,89	29	25,89	4	3,57		
celkem	47	41,96	4	3,57	51	45,54	10	9,01	112	100

Ve volném čase dávají respondenti pátých tříd přednost 23 žáků (20,54%) sportu, 3 žáci (2,68%) kultuře, 23 žáků (20,54%) kamarádům a jinému 6 žáků (5,36%). V části „jinému“ uvedli zájmový kroužek, péči o zvíře a rodinu. U respondentů sedmých tříd dává přednost sportu 24 žáků (21,43%), kultuře 1 žák (0,89%), kamarádům 29 žáků (25,89%) a jinému 4 žáci (3,57%). V části „jinému“ uvedli učení a PC.

Otázka č. 12. Sportu věnuji denně:

	30 min.	%	1 hod.	%	2 hod.	%	více	%	Nesportuji	%	Celkem	%
5. třída	9	8,04	24	21,43	15	13,39	4	3,57	2	1,79		
7. třída	18	16,07	11	8,82	17	15,18	8	7,14	4	3,57		
celkem	27	24,11	35	31,25	32	28,57	12	10,71	6	5,36	112	100

Sportu se v pátých třídách věnuje denně 30 min. 9 žáků (8,04%), 1 hod. 24 žáků (21,43%), 2 hod 15 žáků (13,39%), více 4 žáci (3,57%) a nesportují 2 žáci (1,79%). V sedmých třídách se věnuje sportu denně 30 min. 18 žáků (16,07%), 1 hod. 11 žáků (8,82%), 2 hod. 17 žáků (15,18%), více 8 žáků (7,14%) a 4 žáci (3,57%) nesportují. Celkově se jakékoliv sportovní aktivitě věnuje 106 žáků (94,64%) a jen 6 žáků (5,36%) nesportuje.

Otázka č. 13. Jakému sportu se věnuji:

	5. třída		7. třída	
Aerobic	1			
Atletika	2			
Badminton	1		5	
Balet	2			
Basketball	3		3	
Běh	4		8	
Bojový sport	1	Capuera	2	Karate, Kung Fu
Brusle	7		1	
Drezúra	1		4	
Florbal	1		1	
Fotbal	8		1	

	5. třída		7. třída	
Golf	1			
Házená	6		5	
Hokej	1			
Jízda na kole	13		5	
Lyžování	4			
Míčové hry			1	
Moderní gymnastika			1	
Plavání	10		6	
Posilování			4	
Rugby			1	
Sebeobrana	1			
Skákání přes překážky	1			
Skákání přes švihadlo	1			
Step			2	
Střelba	1			
Tanec	6	Hip hop, Break dance, Street dance, Jazz dance	11	Sportovní tanec Street dance
Tenis	6		4	
Volejbal			1	

Z tabulky je patrné, že respondenti navštěvují řadu sportovních kroužků, někteří praktikují i dva a více sportovních aktivit (viz otázka č. 8.)

Otázka č. 14. V kultuře mě zajímá:

	5. třída	%	7. třída	%	celkem	%
Kino	26	23,21	36	32,14	62	55,36
Divadlo	12	10,71	6	5,36	18	16,07
Muzea	14	12,50	4	3,57	18	16,07
Koncerty	0	0,00	9	8,04	9	8,04
Nezajímá	2	1,79	3	2,68	5	4,46
Celkem					112	100

V kultuře zajímá respondenty pátých tříd 26 žáků (23,21%) kino, 12 žáků (10,71%) divadlo, 14 žáků (12,50%) muzea, o koncerty nikdo neprojevil zájem a 2 žáci (1,79%) se o kulturu nezajímají. V sedmých třídách se o kino zajímá 36 žáků (32,14%), o divadlo 6 žáků (5,36%), o muzea 4 žáci (3,57%), o koncerty 9 žáků (8,04%) a o kulturu se nezajímají 3 žáci (2,68%). U žáků sedmých tříd je patrný vzestup zájmu o koncerty, který může být u dospívajících žáků způsoben hledáním vzorů a identifikací se s oblíbenou mediální hvězdou.

Otázka č. 15. Hraji na hudební nástroj:

	Ne	%	Ano	%	Celkem	%
5. třída	37	33,04	17	15,18		
7. třída	38	33,93	20	17,86		
celkem	75	66,96	37	33,04	112	100

V pátých třídách hraje na hudební nástroj 17 žáků (15,18%) a 37 žáků (33,04%) nehraje.

V sedmých třídách hraje na hudební nástroj 20 žáků (17,86%) a 38 žáků (33,93%) nehraje.

Druhy hudebních nástrojů, kterým se věnují žáci pátých a sedmých tříd:

	5. třída	%	7. třída	%
Klavír	9	52,94	9	52,94
Kytara	2	11,76	6	30
Housle	2	11,76	1	5,00
Flétna	2	11,76	4	20,00
Akordeon	1	5,88	0	0,00
Foukací harmonika	1	5,88	0	0,00
Celkem	17	100	20	100

Z respondentů, kteří hrají v páté třídě na hudební nástroj, je 9 žáků (52,94%) hrajících na klavír, 2 žáci (11,76%) na kytaru, 2 žáci (11,76%) na housle, 2 žáci (11,76%) na flétnu, 1 žák (5,88%) na akordeon a 1 žák (5,88%) na foukací harmoniku. V sedmých třídách je respondentů, kteří hrají na hudební nástroj, 9 žáků (52,94%) hrajících na klavír, 6 žáků (30,00%) na kytaru, 1 žák (5,00%) hraje na housle a 4 žáci (20,00%) na flétnu.

Otázka č. 16. Rodiče se zajímají a podporují mě v zájmovém kroužku, aktivitě:

	Ano	%	Ne	%	Jak kdy	%	celkem	%
5. třída	47	41,96	4	3,57	3	2,68		
7. třída	51	45,54	5	4,46	2	1,79		
celkem	98	87,50	9	8,04	5	4,46	112	100

Respondenti pátých tříd uvedli, že rodiče se zajímají a podporují je v jejich zájmovém kroužku či aktivitě, 47 žáků (41,96%) ano, u 4 žáků (3,57%) rodiče neprojevují zájem ani podporu a 3 žáci (2,67%) uvedli jak kdy, i když tato varianta nebyla uvedena v dotazníku. V sedmých třídách cítí podporu svých rodičů 51 žáků (45,54%) a 5 žáků podporu necítí.

Otázka č. 17. Rodiče se zajímají o školu:

	Ano	%	Ne	%	Občas	%	Celkem	%
5. třída	49	43,75	0	0	5	4,46		
7. třída	50	44,64	0	0	8	7,14		
celkem	99	88,39	0	0	13	11,61	112	100

Zájem o školu projevují rodiče 49 žáků (43,75%) pátých tříd a 5 žáků (4,46%) občas.

V sedmých třídách se zajímají o školu rodiče 50 žáků (44,64%) a 8 žáků (7,14%) občas.

Nenašel se žádný rodič, který by projevil nezájem o školu svého dítěte.

Otázka č. 18. Rodiče mi pomáhají s úkoly:

	Ano	%	Ne	%	Občas	%	Celkem	%
5. třída	19	16,96	5	4,46	30	26,79		
7. třída	23	20,54	11	9,82	24	21,43		
celkem	42	37,50	16	14,29	54	48,21	112	100

Rodiče pomáhají s úkoly 19 žákům (16,96%) pátých tříd, 5 žákům (4,46%) nepomáhají

a 30 žákům (26,79%) pomáhají občas. V sedmé třídě pomáhají rodiče 23 žákům (20,54%),

11 žákům (9,82%) nepomáhají a 24 žákům (21,43%) pomáhají občas.

Otázka č. 19. Rodiče se zajímají o mé kamarády:

	Ano	%	Ne	%	Občas	%	Celkem	%
5. třída	36	32,14	3	2,68	15	13,39		
7. třída	26	23,21	7	6,25	25	22,32		
celkem	62	55,36	10	8,93	40	35,71	112	100

Rodiče se zajímají o kamarády svých dětí u 36 žáků (32,14%) pátých tříd, nezajímají

se u 3 žáků (2,68%) a u 15 žáků (13,39%) se zajímají občas. V sedmých třídách se rodiče

zajímají o kamarády u 26 žáků (23,21%), nezajímají se u 7 žáků (6,25%) a občasný zájem

projeví u 25 žáků (22,32%).

Otázka č. 20. Kamarády si můžu vodit domů:

	Ano	%	Ne	%	Někdy	%	Chodím ke kamarádovi	%	Celkem	%
5. třída	18	16,07	4	3,57	28	25,00	4	3,57		
7. třída	30	26,79	1	0,89	25	22,32	2	1,79		
celkem	48	42,86	5	4,46	53	47,32	6	5,36	112	100

Kamarády si může vodit domů 18 žáků (16,07%) pátých tříd, 4 žáci (3,57%) nemůžou, 28 žáků (25,00%) jen někdy a 4 žáci (3,57%) chodí ke kamarádovi. V sedmých třídách si může vodit kamarády domů 30 žáků (26,79%), 1 žák (0,89%) nemůže, 25 žáků (22,32%) jen někdy a 2 žáci (1,79%) chodí ke kamarádovi.

Otázka č. 21. Na počítači strávím denně:

	0 min	%	30 min	%	1 hod	%	2 hod	%	více	%	Celkem	%
5. třída	16	14,29	11	9,82	17	15,18	6	5,36	4	3,57		
7. třída	2	1,79	12	10,71	18	16,07	13	11,61	13	11,61		
celkem	18	16,07	23	20,54	35	31,25	19	16,96	17	15,18	112	100

16 žáků (14,29%) páté třídy uvedlo, že na PC tráví 0 min., 30 min tráví 11 žáků (9,82%), 1 hod. 17 žáků (15,18%), 2 hod. 6 žáků (5,36%) a 4 žáci více (3,57%), z toho jeden žák uvedl „klidně dva dny v kuse“. V sedmé třídě 0 min. tráví na PC 2 žáci (1,79%), 30 min. 12 žáků (10,71%), 1 hod. 18 žáků (16,07%), 2 hod. 13 žáků (11,61%). Dva žáci ze 7. tř., kteří vybrali variantu 0 min. na PC, uvedli, že navštěvují 4-5 kroužků či zájmových aktivit a ve volném čase se věnují školní přípravě.

Otázka č. 22. Na PC dávám přednost:

	Hrám	%	komunikace	%	informace	%	Jiné	%	Celkem	%
5. třída	24	21,43	17	15,18	11	9,82	2	1,79		
7. třída	16	14,29	34	30,36	5	4,46	3	2,68		
celkem	40	35,71	51	45,53	16	14,28	5	4,46	112	100

Na PC dává přednost hrám 24 žáků (21,43%) pátých tříd, 17 žáků (15,81%) komunikaci, 11 žáků (9,82%) vyhledávání informací a 2 žáci (1,79%) jiným věcem. Mezi „jiné“ respondenti zařadili poslech hudby. Na tuto otázku odpověděli i ti respondenti, kteří v předchozí otázce vybrali variantu 0min. na PC. V sedmých třídách dává přednost hrám 16 žáků (14,29%), komunikaci 34 žáků (30,36%), vyhledávání informací 5 žáků (4,46%) a jinému 3 žáci (2,68%). Mezi „jiné“ respondenti zařadili prezentaci, školu a domácí úkoly.

Otázka č. 23. Rodiče mi kontrolují stránky, které navštěvuji na PC:

	Ano	%	Ne	%	Občas	%	Nevím	%	Celkem	%
5. třída	6	5,36	26	23,21	4	3,57	18	16,07		
7. třída	4	3,57	31	27,68	8	7,14	15	13,39		
celkem	10	8,93	57	50,89	12	10,71	33	29,46	112	100

Rodiče kontrolují stránky na PC 6 žákům (5,36%) pátých tříd, 26 žákům (23,21%) je nekontrolují, 4 žákům (3,57%) občas a 18 žáků (16,07%) neví, zda je rodiče kontrolují. V sedmých třídách jsou pod kontrolou 4 žáci (3,57%), 31 žáků (27,68%) bez kontroly, 8 žáků (7,14%) je kontrolováno občas a 15 žáků (13,39%) neví, zda je rodiče kontrolují.

Otázka č. 24. Kouření jsem:

	Zkusil	%	Občas	%	Pravidelně	%	Nekouřím	%	Celkem	%
5. třída	4	3,57	0	0	0	0	50	44,64		
7. třída	4	3,57	2	1,79	1	0,89	51	45,54		
celkem	8	7,14	2	1,79	1	0,89	101	90,18	112	100

V pátých třídách zkusili kouřit 4 žáci (3,57%), občas a pravidelně kouří 0 žáků (0%) a 50 žáků (44,64%) nekouří. V sedmých třídách zkusili kouřit 4 žáci (3,57%), občas kouří 2 žáci (1,79%), pravidelně kouří 0 žáků (0%) a 52 žáků (46,42%) nekouří.

Otázka č. 25. V mém okolí kouří:

	Rodiče	%	Kamarád	%	Někdo jiný	%	Nikdo	%	Celkem	%
5. třída	17	15,18	3	2,68	22	19,64	12	10,71		
7. třída	22	19,64	10	8,93	9	8,04	17	15,17		
celkem	39	34,82	13	11,61	31	27,68	29	25,89	112	100

V okolí respondentů pátých tříd kouří u 17 žáků (15,18%) rodiče, u 3 žáků (2,68%) kamarádi, u 22 žáků (19,64%) někdo jiný a u 12 žáků (10,71%) nikdo. V možnosti „někdo jiný“ respondenti uvedli táta, jeden z rodičů, bratr, teta, strejda, babička, děda, soused, pan učitel na housle, lidé z domu, teenageři v okolí mého bydliště. V okolí respondentů sedmých tříd kouří u 22 žáků (19,64%) rodiče, u 10 žáků (8,93%) kamarád, u 9 žáků (8,04%) někdo jiný a u 17 žáků (15,17%) nikdo.

Otázka č. 26. Mám zkušenost s alkoholem:

	Ano	%	Ne	%	Celkem	%
5. třída	15	13,39	39	34,82		
7. třída	7	6,25	51	45,54		
celkem	22	19,64	90	80,36	112	100

Zkušenost s alkoholem má 15 žáků (13,39%) pátých tříd, 39 žáků (34,82%) tuto zkušenost nemá. V sedmé třídě připustilo zkušenost s alkoholem 7 žáků (6,25%), 51 žáků (45,54%) zkušenost nemá. Celkem se ke zkušenosti s alkoholem přiznalo 22 žáků (19,64%) a 90 žáků (80,36%) zkušenost nenežoval.

Otázka č. 27. Alkohol jsem poprvé ochutnal:

	Doma	%	S kamarády	%	Jinde	%	Nikdy	%	Celkem	%
5. třída	26	23,21	0	0	15	13,39	13	11,61		
7. třída	27	24,11	5	4,46	15	13,39	11	9,82		
celkem	53	47,32	5	4,46	30	26,79	24	21,42	112	100

Na otázku, kde poprvé respondenti ochutnali alkohol, odpovědělo 26 žáků (23,21%) pátých tříd doma, 0 žáků (0%) s kamarády, 15 žáků (13,39%) jinde a 13 žáků (11,61%) nikdy nepožilo alkoholický nápoj. U možnosti „jinde“ respondenti psali na oslavě, od táty, na slavnosti, v kostele u přijímání, u babičky, na rodinném srazu, na vinobraní a v hospodě. V sedmých třídách ochutnalo alkohol 27 žáků (24,11%) doma, 5 žáků (4,46%) s kamarády, 15 žáků (13,39%) jinde a 11 žáků (9,82%) nikdy neochutnalo alkohol. Celkem ochutnalo alkohol 88 žáků (78,57%). U možnosti „jinde“ respondenti psali s rodiči, s tátou, v restauraci, na oslavě, na párty.

Otázka č. 28. Bydlím s oběma rodiči:

	Ano	%	Ne	%	Celkem	%
5. třída	44	39,29	10	8,93		
7. třída	44	39,29	14	12,5		
celkem	88	78,57	24	21,42	112	100

S oběma rodiči bydlí 44 žáků (39,29%) žáků pátých tříd, 10 žáků (8,93%) bydlí s jedním rodičem, 1 žák připsal střídavá péče. V sedmých třídách žije 44 žáků (39,29%) v úplné rodině a 14 žáků s jedním rodičem.

Otázka č. 29. Pomoc při řešení problému hledám u:

	Rodiče	%	Kamarád	%	Internet	%	Jinde	%	Celkem	%
5. třída	44	39,29	1	0,89	6	5,36	2	1,79		
7. třída	36	32,14	16	14,29	5	4,46	1	0,89		
celkem	80	71,43	17	15,18	11	9,82	3	2,68	112	100

Pomoc při řešení problémů hledá 44 žáků (39,29%) pátých tříd u rodičů, 1 žák (0,89%) u kamaráda, 6 žáků (5,36%) na internetu a 2 žáci (1,79%) jinde. U možnosti „jinde“ respondenti napsali babička a děda. V sedmých třídách hledá pomoc 36 žáků (32,14%) u rodičů, 16 žáků (14,29%) u kamarádů, 5 žáků (4,46%) na internetu a 1 žák (0,89%) jinde. U možnosti „jinde“ respondent napsal, sestra.

3.3 Zhodnocení výsledků

Hypotéza č. 1

H1: Mezi nedostatečnou péčí rodičů a vznikem sociálně patologických jevů existuje závislost.

K ověření této hypotézy jsem použila otázky č. 4, 5, 16, 21, 23, 24,25, 26 a 27.

Pro verifikaci hypotézy jsem rozdělila vzorek respondentů na dvě části a provedla srovnání. První část tvoří 98 respondentů (87,50%), kteří uvedli u otázky č. 16, že se rodiče zajímají a podporují je v zájmovém kroužku, aktivitě a u otázky č. 4 uvedli, že se jim rodiče věnují denně určitou dobu (97,32%). Druhou skupinu tvoří 9 žáků (8,04%), kteří odpověděli záporně na otázku č. 16, tedy rodiče se nezajímají ani je nepodporují v zájmovém kroužku či aktivitě, plus 3 žáci (2,68%), kteří uvedli, že se jim rodiče nevěnují. Přičemž 1 žák odpověděl záporně na obě otázky. Proto druhou skupinu tvoří celkem 11 respondentů (38,21%).

V první skupině na otázku č. 4 odpověděla skoro polovina všech dotázaných tj. 54 žáků (48,22%), že se jim rodiče věnují 45 min. denně. Volný čas po škole tráví o samotě 21 žáků (18,75%) a 17 žáků (15,18%) tráví na počítači více jak 3 hodiny denně. Rodičů, kteří kontrolují na PC navštěvované stránky svých dětí aspoň občas, je 21 (20,79%). Občasných a pravidelných kuřáků je 0 žáků, zkušenost s alkoholem uvedlo 20 žáků (19,80%). V následující otázce přiznalo ochutnávku alkoholu 81 žáků (80,19%), z toho jich doma ochutnalo alkohol 50 (49,50%), s kamarády 1 (0,99%) a jinde uvedlo 30 respondentů (26,27%). I v odpovědi „jinde“ byli jmenováni rodiče a rodinné oslavy.

Ve druhé skupině skupince je 5 žáků (45,45%), se kterými si rodiče hrají nebo povídají 15 min. denně, 2 žáci (18,18%) uvedli 30 min., 1 žák (9,09%) označil 45 min. a 3 žáci (27,27%) udali, že se jim rodiče nevěnují. Volný čas po škole tráví o samotě celkem 6 žáků (54,55%), na PC více jak 3 hod. denně 7 žáků (63,64%) a jeden žák připsal i dva dny v kuse. Z toho 6 žáků (54,55%) uvedlo, že rodiče nekontrolují stránky, které na PC navštěvují. Z 2 občasných (66,67%) a 1 pravidelného kuřáka (33,33%) výzkumného vzorku je ve druhé skupině 100% zastoupení tohoto jevu. V okolí těchto respondentů kouří rodiče (45,46%) a jejich příbuzní (45,46%). Zkušenost s alkoholem udali 2 žáci (18,18%). V další části přiznali ochutnávku alkoholu s rodiči 3 žáci (27,27%), 4 žáci (36,36%) ochutnali s kamarády a 3 žáci (27,27%) nikdy alkohol neochutnali.

Ze srovnání dvou souborů respondentů je patrné, že žáci, kteří nemají dostatečnou kontrolu a necítí podporu v rodičích, mohou snadněji podlehnout nevhodnému chování.

Hypotéza se na výzkumném vzorku potvrdila.

Hypotéza č. 2

H2: Rodinné klima a rodiče mají vliv na to, zda dítě navštěvuje zájmovou organizaci.

K ověření této hypotézy jsem použila otázky č. 4, 7, 8, 9, 10, 16 a 28.

V odpovědi na otázku č. 4, drtivá většina dotázaných 97,32% uvedla, že se jim rodiče věnují minimálně 15 min. Z toho 48,22% respondentů uvedlo, že si s nimi rodiče hrají a povídají 45 min. Rodičů, kteří plánují volný čas svých dětí společně s nimi, bylo 85,71%. Zájmové kroužky nebo aktivity navštěvuje 78,58% respondentů, kteří si je vybírají v 68,75% společně s rodiči. Tato zjištění korespondují i s výsledky odpovědí na otázku č. 16, kdy 87,50% žáků odpovědělo, že rodiče se zajímají a podporují je v zájmovém kroužku či aktivitě. Respondentů, kteří odpověděli negativně, bylo celkem 9 (8,04%). Z této skupinky se pouze 3 respondenti věnují zájmu nebo aktivitě (konkrétně tenis, Kung Fu, tanec), 5 z nich plánují rodiče volný čas bez jejich účasti, 5 žáků tráví svůj volný čas u televize a 4 na počítači. Z této skupinky 4 respondenti žijí v úplné rodině. Přičemž jeden respondent připsal, že žije s oběma rodiči, ale ti se rozvádějí. Výsledky průzkumu prokázaly, že rodinné prostředí má vliv na to, zda dítě navštěvuje zájmovou organizaci.

Hypotéza byla v rámci zkoumaného vzorku potvrzena.

Hypotéza č. 3

H3: Rodinné klima a rodiče mají vliv na to, s kým tráví děti svůj volný čas.

K ověření této hypotézy jsem použila otázky č. 4, 5, 6, 16, 19, 20 a 28.

Pro ověření hypotézy jsem rozdělila vzorek respondentů opět na dvě části a provedla srovnání. První část respondentů tvoří 10 žáků (8,93%), kteří odpověděli na otázku č. 19, rodiče se zajímají o mé kamarády, záporně. Druhou část respondentů tvoří 62 žáků (55,36%), kteří uvedli odpověď kladnou.

V první skupině jsou 4 žáci (40%), kteří si nemohou vodit domů své kamarády a 3 žáci (30%) jen někdy. Rodiče se nezajímají a nepodporují v zájmovém kroužku, aktivitě 4 žáky (40%) a 2 žákům (20%) se rodiče nevěnují. Volný čas po škole tráví 3 žáci (30%) sami a 4 žáci (40%) s kamarády. Volný čas by raději trávilo 8 žáků (80%) s kamarády. V úplné rodině žije 9 žáků (90%).

Ve druhé skupině je 62 žáků (100%), kterým se rodiče věnují minimálně 15 min. denně. Čas po škole tráví 32 žáků (51,61%) s kamarády a 19 žáků (30,65%) s rodiči. Volný čas by raději trávilo 19 žáků (30,65%) s rodiči a 36 žáků (58,06%) s kamarády. Rodiče se zajímají a podporují v zájmovém kroužku, aktivitě 60 žáků (96,77%), kamarády si domů nemůžou vodit 2 žáci (3,23%). V úplné rodině žije 48 žáků (77,42%).

Ze srovnání je patrné, že většina respondentů z obou skupin chce raději trávit čas po škole a volný čas s kamarády. Zjištění, že z 10 žáků, jejichž rodiče se nezajímají o jejich kamarády, je 6 žáků, kteří se setkávají s nezájmem rodičů nejen o jejich volný čas a zájmy, ale i o jejich osobu. Tito žáci tvoří ohroženou skupinu, jejíž členové mohou v důsledku nedostatku péče rodičů podlehnout nevhodnému chování. Důležitý je proto zájem, podpora a kontrola ze strany rodičů, co dělá a s jakými kamarády se jejich dítě setkává.

Výsledky průzkumu jednoznačně neprokázaly, že rodinné prostředí má vliv na to, s kým tráví děti svůj volný čas. **Hypotéza nebyla v rámci zkoumaného vzorku potvrzena.**

ZÁVĚR

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma „Vliv nedostatečné péče rodičů na vznik sociálně patologických jevů u dětí.“ Toto téma jsem si vybrala, protože mě zajímalo zmapování volného času dětí a odpovědět na otázky, zda mají rodiče a rodinné prostředí vliv na způsob trávení volného času dětí. A zda nedostatečná péče rodičů může mít za následek vznik sociálně patologických jevů u dětí. Toto závažné a v současné době velice aktuální téma nelze popsat nebo zcela vyřešit na několika stranách této závěrečné práce bakalářského studia. Zpracovanou látku považuji za velmi důležitou. Je třeba zdůraznit a vzít na vědomí, že problematika nežádoucího chování dítěte či dospívajícího není jen problémem rodinným, ale i celospolečenským. Nevšímavost, zlehčování a přehlížení situací, kdy se děti a mladiství projevují nevhodným společenským chováním, celou věc jen zhoršuje. Publikací a různých informací, které jsou k dispozici, je mnoho, a proto nebylo lehké formulovat závěry, se kterými již v minulosti nepřišel některý sociální pedagog.

Teoretickou část bakalářské práce jsem rozdělila na dvě části. V první části jsem se zaměřila na funkci rodiny a výchovu dětí. Snažila jsem se objasnit, jaké vlivy mohou přispívat k utváření společenského chování dětí a mladistvých, kteří vyrůstají pod vlivem funkční, ale i nefunkční rodiny. Právě proto považuji rodinu za základní jednotku, která předává svým dětem jakýsi vzorec chování, podle kterého mladý člověk ve svém dalším životě jedná. Jsou zde popsáni někteří činitelé, kteří přispívají k ovlivnění chování dětí a mladistvých buď kladně, nebo naopak mohou zvyšovat riziko nežádoucího společenského chování. Za nežádoucí společenské chování jsem si vybrala záškoláctví a požívání alkoholu, které patří mezi časté jevy u dospívajících dětí. Druhá část se věnuje krizovému centru a dětským domovům. U krizového centra, které se zaměřuje na pomoc ohroženým dětem, ale i jejich rodičům, jsem se snažila ukázat, že poslání tohoto centra má úzký vztah k sociální pedagogice. Jeho počátky jsou spojeny s myšlenkou a prací Dona Bosca. U dětských domovů je popsáno, jakým způsobem předcházejí vzniku sociálně patologických jevů a jak ovlivňují hodnotovou orientaci dětí.

Praktická část je zaměřena na zmapování trávení volného času dětí ve věku 10 - 13 let a na zjištění, zda existuje závislost mezi nedostatečnou péčí rodičů a vznikem sociálně patologických jevů. Prostředkem k vybranému cíli bylo výzkumné šetření, které jsem realizovala metodou dotazníkového šetření v šesti třídách pátého a sedmého ročníku na ZŠ a MŠ Blažkova Brno. Následné vyhodnocení odpovědí na dané otázky potvrdily dvě

stanovené hypotézy a upevnily můj předpoklad, že rodina tvoří jakýsi základní stavební kámen, který pomáhá utvářet osobnost každého jedince. Tento předpoklad je patrný u vybraného vzorku žáků, kteří v dotazníkovém šetření udali, že se rodiče nezajímají a nepodporují je v jejich zájmových činnostech. Z vyhodnocení dotazníku vyplynulo, že v této skupině je téměř třetina žáků, kterým se rodiče nevěnují, více jak polovina tráví volný čas po škole sami. Na počítači tráví denně více jak tři hodiny téměř tři čtvrtě dotázaných z této skupiny. Více jak polovina respondentů uvedla, že rodiče nekontrolují stránky, které navštěvují. V této skupině jsou zastoupeni všichni občasní a pravidelní kuřáci, v jejichž okolí kouří především rodiče a příbuzní. Necelá třetina žáků uvedla, že alkohol ochutnala v rodině a druhá třetina uvedla s kamarády. Na skupině žáků je tedy patrný nejen vliv rodiny, ale i možný budoucí vliv vrstevníků.

Třetí hypotézu se mi nepodařilo zcela potvrdit, neboť jak žáci, o které se rodiče zajímali tak i ti, kteří zájem o jejich osobu ze strany rodičů nepociťovali, dávali ve volném čase přednost kamarádům. Pro ověření této hypotézy by bylo dobré zjistit, o jaké kamarády se jedná, jaké vzorce chování mají a do jaké míry mohou ovlivnit chování kamaráda. Z výsledků průzkumu je ale patrné, že v první skupině žáků, o něž rodiče projevují zájem, je více jak tři čtvrtě respondentů, kteří navštěvují nějaký zájmový kroužek, s jehož výběrem pomáhají jejich rodiče. Žáci, kteří mají podporu v rodině a volný čas budou mít aspoň částečně vyplněn pravidelnou činností, nebudou hledat náhradní řešení „jak přežít nudu a uspokojit se“ v nežádoucím společenském jednání.

Na téma této bakalářské práce by bylo možné navázat v praktické části. Jednalo by se zejména o aktivní vyhledávání žáků na základních školách, kteří žijí ve „slabé“ rodině. Žákům a jejich rodičům může být školou nabídnuta zájmová či sportovní aktivita, která by mohla tvořit jednu ze složek preventivního programu. Žákům by tak byla dána možnost smysluplného a aktivního trávení volného času. Tímto způsobem může docházet ke snížení času, ve kterém se žáci „nudí“ a vyhledávají závadnou společnost a zábavu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BERNE, P. H., SAVAY, L. M., *Jak nevychovat dítě s pocitem méněcennosti* [z angličtiny přeložila Dostálová, Z.] 1.vyd. Praha: Portál, 1998, 136 s.
ISBN 80-7178-192-4
- [2] ČÁP, J., *Psychologie výchova a vyučování*. 1.vyd. Praha: UK, 1993. 415 s.
ISBN 80-7066-534-3
- [3] GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4
- [4] HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008. 239 s.
ISBN 978-80-7367-473-1.
- [5] HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: GradaPublishing, 2007. 280 s.
ISBN 978-80-247-1168-3
- [6] KASÍKOVÁ, H., VALIŠOVÁ, A., a kol. *Pedagogické otázky současnosti*. Praha: ISV nakladatelství, 1994. 128 s.
ISBN 80-85866-05-6
- [7] KOVAŘÍK, J., BUBLEOVÁ, V., ŠLESINGEROVÁ, K. *Náhradní rodinná péče v praxi*. 1.vyd. Praha: Portál, 2004, 167 s.
ISBN 80-7178-957-7
- [8] KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*. 1.vyd. Praha: Portál, 2008. 216 s.
ISBN 978-80-7367-383-3
- [9] Kronika KC č. 1 + vzpomínky vychovatelky Věry Fialové
- [10] KYRIACOU,CH., *Řešení výchovných problémů ve škole*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. 152 s. ISBN 80-7178-945-3

- [11] LEJČKOVÁ, P., CSÉMY, L., *Pozitivní a negativní očekávání mládeže od konzumace alkoholu*. Adiktologie. 2006, 2. 124s.
ISSN 1213-3841
- [12] MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 223s.
ISBN 80-0425-236-2
- [13] MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993, 124 s.
ISBN 80-901424-7-8
- [14] MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998.
336 s.
ISBN 80-7178-226-2
- [15] MATOUŠEK, O., MATULOVÁ, A., KOPOLDOVÁ, B., HALÍK, T., *Práce s rizikovou mládeží*. Praha: Portál, 1996. 88 s.
ISBN 80-7178-064-2
- [16] MATOUŠEK, O., *Práce s rizikovou mládeží: projekt LATA a další alternativy vězeňství mládeže*. 1.vyd. Praha: Portál, 1996, 87 s.
ISBN80-7178-064-2
- [17] MONATOVÁ, L., *Pedagogika speciální*. Brno: Masarykova univerzita, 1994.
199 s.
ISBN 80-210-1009-6
- [18] MOŽNÝ, I., *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2002.
250s.
ISBN 80-86429-05-9

- [19] MÜHLPACHR, P., VAVŘÍK, M., *Sociální patologie*. Brno: IMS, 2010
- [20] NAKONEČNÝ, M., *Sociální psychologie*. 2.vyd.Praha: Academia, 2009. 498 s.
ISBN 978-80-200-1679-9
- [21] PÁVKOVÁ, J. za kolektiv, *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. 230 s.
ISBN 80-7178-569-5
- [22] PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha: Nakladatelství G plus G, 1999, 186s.
ISBN 80-86103-21-8
- [23] PÖTHE, P., *Dítě v ohrožení*. Praha: G plus G, 1996. 143 s.
ISBN 80-901896-5-2
- [24] PRESL, J., *Drogová závislost: může být ohroženo i vaše dítě?* 2. rozšíř. vyd. Praha: Maxdorf, 1995. 88s.
ISBN 80-85800-25-X
- [25] PRŮCA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., *Pedagogický slovník*. 3.vyd. Praha: Portál, 2001. 322 s.
ISBN 80-7178-772-8
- [26] PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. 322 s.
ISBN 80-7178-772-8
- [27] PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. 2. Praha, Portál 1998. 336 s.
ISBN 80-7178-252-1
- [28] SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000. 291 s.
ISBN 80-7229-042-8

- [29] SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. 173 s.
ISBN 80-7178-559-8
- [30] SPOUSTA, V., et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno:MU, 1994. 183 s.
ISBN 80-210-1007-X
- [31] Standardy KC, Brno: Krizové centrum, 2014
- [32] SÝKORA, J., *Volnočasové aktivity dětí v dětském domově*. Bakalářská práce. Brno: MU, 2011
- [33] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: I., Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. 467 s.
ISBN 80-2460-956-8
- [34] VÁGNEROVÁ, M., *Psychologie problémového dítěte školního věku*. Praha: Karolinum, 2001. 170 s.
ISBN 80-7184-488-8
- [35] VÁGNEROVÁ, M., *Úvod do psychologie*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2003. 210 s.
ISBN 80-7178-802-3

INTRNRTOVÉ ZDROJE:

- [36] CIMLEROVÁ, P., Záškolák, *www rodina.cz* [online]. c 2011 Dostupné z:
<http://www.rodina.cz/scripts/detail.asp?id=1867>
- [37] DD Dagmar [online]. Dostupné z: <http://www.dddagmar.cz/>
- [38] DD Tišnov [online]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/ddtisnov/dokumenty>
preventivní aktivity
- [39] DD Vranov [online]. Dostupné z: <http://www.dd-vranov.cz/#obsah>
- [40] DD Znojmo [online]. Dostupné z: <http://www.ddznojmo.cz/nasdd.htm>
- [41] *Zákony od centrum.cz* [online]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/obcansky-zakonik-novy/cast-2-hlava-3-dil-4-paragraf-972>

- [42] Inspiromat, *Dobrovolnictví versus pedagogové volného času* [online]. c 2011
Dostupné z: <http://www.nidm.cz/inspiromat/inspiromat-10-2011/o-dobrovolnictvi/dobrovolnictvi-versus-pedagogove-volneho-casu>
- [43] Jistoty domova, *Práce pečovatelky* [online]. Dostupné z:
<http://www.jistotydomova.cz/products/kdo-je-pecovatelka/>
- [44] KOTOUČOVÁ, A., MPSV ČR, *Odbor sociálních služeb* [online]. Str. 9. Dostupné z: http://www.rarosp.cz/docs/rarosp_kotoucova.pdf
- [45] MŠMT ČR [online]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>
- [46] MŠMT ČR [online]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/PDF/sb048-02.pdf>
- [47] Syndrom CAN [online]. Dostupné z:
http://www.phil.muni.cz/~hump/psychoterapie/deti/Papers/CAN_Fiserova.pdf
- [48] Wikipedie [online]. Dostupné z:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Zdravotnick%C3%BD_asistent
- [49] Wikipedie [online]. *Psycholog*. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Psycholog>
- [50] Zákony pro lidi. Zákon 539/1999 Sb. § 42 odst. Rodinné právo [online]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359#cast4> Zákon 359/1999 Sb.
- [51] ZŠ Blažkova [online]. Dostupné z: <http://www.zsblazkova.cz/dokumenty.php>
Minimální preventivní program
- [52] ZŠ Blažkova [online]. Dostupné z: <http://www.zsblazkova.cz/index.php>
- [53] ZŠ/MŠ Skuhrov nad Bělou. *Charakteristika školního vzdělávacího programu Škola pro život* [online]. Dostupné z: <http://zsskuhrov.web-rudolf.cz/o-svp/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj.	a jiné
CAN	Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte
CD	nosič se zvukovým záznamem
CSS	Centrum sociálních služeb
Dcery P.M.P	Dcery Panny Marie Pomocnice
DD	dětský domov
DVD	nosič se zvukovým a obrazovým záznamem
FMA	Figlie di Maria Ausiliatrice = Dcery Marie Pomocnice
HIV	vir způsobující onemocnění AIDS
IVP	Individuální výchovný plán
KC	Krizové centrum
např.	například
NOZ	Nový občanský zákoník
OSPOD	Orgán sociálně právní ochrany dětí
PC	počítač
SSPD	Středisko sociální pomoci dětem
tř.	třída
ZŠ	základní škola

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA PI: KROUŽKY DĚTÍ MIMO DD TIŠNOV

PŘÍLOHA PII: NĚKTERÉ AKTIVITY DD TIŠNOV

PŘÍLOHA PIII:DOTAZNÍK

PŘÍLOHA P I: KROUŽKY DĚTÍ MIMO DD TIŠNOV

- ZUŠ – zpěv, hra na akordeon
- Horolezecký kroužek
- Florbal
- Sportík
- Junák, Skaut
- Hra na flétnu
- Sokol - gymnastika, aerobic
- Nizkoprahový Klub Čas¹⁰⁰

---

¹⁰⁰<https://sites.google.com/site/ddtisnov/dokumenty> - preventivní aktivity

PŘÍLOHA II: NĚKTERÉ AKTIVITY DD TIŠNOV

Říjen 2011

- podzimní výzdoba rodinných buněk
- účast na Dni stromů – sázení stromů
- návštěva divadelního představení – ml. děti
- DD Sázava – přehlídka vítězů dramatické tvorby Nejmilejšího koncertu – vystoupení Pat a Mat - Praha
- návštěva výstavy v Podhoráckém muzeu – dle nabídky
- beseda s pracovníky probační a mediační služby – alternativní tresty
- Beseda s Policíí ČR – návštěva Informačního centra Policie ČR, Brno
- turistický pochod „Tišňovská padesátka“¹⁰¹

Prosinec 2011

- výroba vánočních dárků a přáníček – ubrousková technika, malba na sklo, drátkování, inkoustová technika
- vystoupení dětí v DPS Tišnov pro obyvatele DPS a vozíčkáře
- vánoční výzdoba rodinných buněk a společných prostor
- návštěva ÚSP Kociánka
- návštěva předvánočního Brna, Prahy
- Adventní charitativní koncert DD Tišnov a projektu Hejbejte se...
- zimní pobyt – vánoční prázdniny
- prožitkový program – „Kdo jsem a jak mě vidí ostatní“ – Podané ruce, o.s.
- beseda s kurátorkou pro děti a mládež – Trestní zodpovědnost dětí a mládeže¹⁰²

---

¹⁰¹<https://sites.google.com/site/ddtisnov/dokumenty> - preventivní aktivity

¹⁰²<https://sites.google.com/site/ddtisnov/dokumenty> - preventivní aktivity

PŘÍLOHA III: DOTAZNÍK

Pokyny k vyplňování dotazníku:

- Označ jen jednu možnost, pokud není jinak uvedeno v zadání.
- Vybranou možnost zakroužkuj.
- Pokud budeš mít potřebu se vyjádřit k zadané otázce možností, která není uvedena, dopiš ji.

Dotazník je anonymní a informace z něj získané budou použity výhradně pro účely mé bakalářské práce.

1. **Pohlaví:** dívka - chlapec

2. **Věk:** .....let

3. **Ročník:** .....třída

4. **Rodiče si se mnou hrají, povídají:**

15 min. - 30 min. - 45 min. – nevěnují se mi

5. **Trávím volný čas po škole:**

s rodiči - sám - s kamarády - jinak (napiš).....

6. **Trávím volný čas raději:**

rodiči - kamarády - sám - s kým ještě (napiš).....

7. **Rodiče plánují můj volný čas:**

se mnou - beze mne

8. **Navštěvuji zájmové kroužky:**

ne -ano

9. **Volný čas trávím:**

u PC - u televize - venku s kamarády – jinak (jak).....

10. **Zájmové kroužky, aktivity si vybírám:**

sám - společně s rodiči - jen rodiče

11. Ve volném čase dávám přednost:

sportu – kultuře- kamarádům – něčemu jinému (napiš).....

12. Sportu věnuji denně:

30 min. – 1 hod. – 2 hod . – více – nesportuji

13. Jakému sportu se věnuji:

(napiš).....

14. V kultuře mě zajímá:

kino – divadlo – muzea – koncerty – nezajímá mě - něco jiného
(napiš).....

15. Hraji na hudební nástroj:

ne – ano – na jaký (napiš).....

16. Rodiče se zajímají a podporují mně v zájmovém kroužku, aktivitě:

ano – ne

17. Rodiče se zajímají o školu:

ano – ne – občas

18. Rodiče mi pomáhají s úkoly:

ano – ne – občas

19. Rodiče se zajímají o mé kamarády:

ano – ne – občas

20. Kamarády si můžu vodit domů:

ano – ne – někdy – chodím ke kamarádovi

21. Na počítači strávím denně:

0 min. – 30 min – 1 hod . – 2 hod. - 3 hod . – více

22. Na PC dávám přednost:

hrám – komunikaci s kamarády – získávání informací – něčemu jinému
(napiš).....

23. Rodiče mi kontrolují stránky, které navštěvuji na PC:

ano – ne – občas – nevím

24. Kouření jsem:

zkusil jsem – kouřím občas – kouřím pravidelně – nekouřím

25. V mém okolí kouří:

rodiče – kamarádi – někdo jiný (napiš).....

26. Mám zkušenost s alkoholem:

ano – ne

27. Alkohol jsem poprvé ochutnal:

doma – s kamarády – jinde (napiš).....

28. Bydlím s oběma rodiči:

ano – ne

29. Pomoc při řešení problému hledám u:

rodičů – kamarádů – internetu – jinde (napiš).....

Děkuji Ti za Tvůj čas, který jsi věnoval/a dotazníku a za Tvoje odpovědi.